

'hak-al'

C. Heynes
Goilberdingerstraat 24
4101 BP CULEMBORG

◊ 11^e JAARGANG - NR 2 APRIL

1985 ◊

natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

Z A T E R D A G 1 1 M E I 1 9 8 5

=====

nog 15 plaatsen beschikbaar voor de busekskursie naar Meyendel bij Wassenaar.

Tussen Scheveningen en Wassenaar ligt een uitgestrekt, rijk gevarieerd en schitterend natuurgebied Meyendel. Het is een duingebied met een rijke flora en fauna.

In het kader van de cursus algemene natuuroriëntatie hebben we een dagekskursie naar dit mooie natuurgebied georganiseerd.

Op 11 mei staat om 7.00 uur 's morgens de bus klaar voor vertrek en om 18.00 uur zijn we weer terug.

In Meyendel en omgeving zullen we door plaatselijke natuurgidsen in kleinere groepen worden rondgeleid.

Er zijn grote vogelkolonies te zien en een rijke duinflora.

Voor f 15,-- per persoon kunt u mee. Er zijn nog 15 plaatsen over.

Reageer dus snel, want wie het eerst komt, het eerst maalt.

Ook introducées zijn welkom.

Bel zo spoedig mogelijk naar Leo van der Kooij, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 4 5 0 en uw plaats is gereserveerd.

Alle deelnemers ontvangen nader bericht.

kontaktadres:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Postbus 381, 4100 AJ Culemborg.

Begeleiding Jeugdgroep:

Kars Veling, Gandhi 91, Culemborg.

Coördinatie Inventarisaties:

Bibliotheek:

Arie v.d. Ham, Ravelijnstraat 193,
Culemborg, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 6 4 5
Boeken en verslagen in 't Nonnetje.
Geopend: dinsdag van 19.00 tot 20.00 uur,
uitgezonderd de maanden juli en augustus.

"Het Vogeljaar":

Jaarabbonnement 1985 door overschrijving
van f 17,50 op de girorekening van de
N.V.W.C., met vermelding van "Vogeljaar".

Lidmaatschap:

Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester,
evenals adreswijzigingen.

Penningmeester:

Frans Waroux, Moerbeiboom 45, Culemborg,
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 3 9 3
Gironr.: 3 4 3 3 3 5 1 t.n.v. F. Waroux,
rek. Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

Kontributie:

Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugd lidmaatschap f 10,-- per jaar
Volwassene f 20,-- per jaar
Gezins lidmaatschap f 20,-- per jaar
Post-lidmaatschap f 20,-- per jaar

Klubhuis:

't Nonnetje. Voormalig zusterhuis naast
Sociale Academie, einde Ridderstraat.
Buitentrapje op, gang in, tweede deur
rechts.

Sekr. Milieuwerkgr. Noordwest-Betuwe:

Postbus 288, 4100 AG Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 3 8 6
tel.: 0 3 4 3 6 - 1 6 8 7

Redaktieteam en -adressen:

Breun Jansen, Eikeboom 31, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 8 8 5
Jan Rietvink, Ereprijs 39, Culemborg.
tel.: 0 3 4 5 0 - 1 6 4 0 7
Harry v.d. Warenburg, Schapebloem 20,
Culemborg, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 3 5 8

Plantenwerkgroep:

Han Jansen, Akkerwinde 10, Culemborg.

tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 5 5 1

Knotwilgenwerkgroep:

Peter v.d. Ree, Dahliastraat 47, Culemborg.

tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 0 0 2

Paddenwerkgroep:

Harry v.d. Warenburg, Schapebloem 20,

Culemborg; tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 3 5 8

Kampen, lezingen, dia-avonden,
en kursussen:

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3, Culemborg.

tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 4 5 0

Nestkasten-coördinatie

Plantage:

Marcel van Dord, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 1 6 1

Peter Berkien, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 4 2 5 7

Arjan v.d. Veen, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 5 0 0 1

Arie v.d. Ham, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 6 4 5

Overige nestkasten:

Aanhangwagen:

De N.V.W.C.-aanhangwagen "Jopie" is

voor iedereen te huur voor f 7,50 per dag of gedeelte van de dag (te betalen direkt bij terugbezorging).

Gaarne vooraf reserveren bij Arie v.d.

Ham, Ravelijnstraat 193 te Culemborg,

tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 6 4 5 .

Men dient zelf te zorgen voor de wettelijk voorgeschreven kentekenplaat.

Tevens zijn alle schades voor eigen rekening.

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas en -trommel aanwezig in 't Nonnetje.

Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven aan de beheerder:

Paul v.d. Sluis

Weidsteeg 87

4102 AC Culemborg

tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 0 8 7

Zoogdierenwerkgroep:

Gerard van Ruiten

Chopinplein 41, Culemborg

tel.: 0 3 4 5 0 - 1 9 5 8 1

Koördinatie vogelwerkgroep:

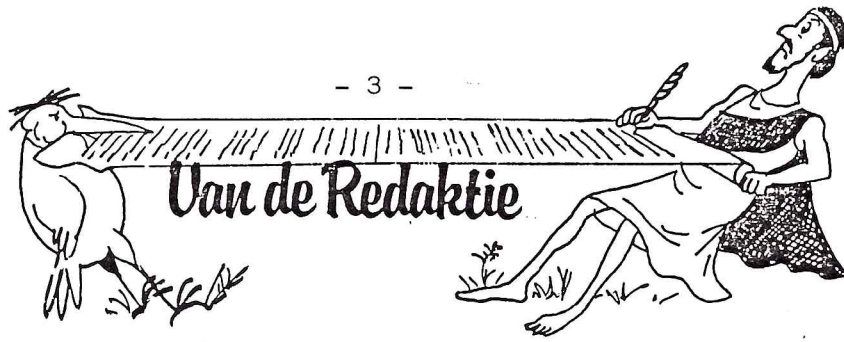
vakant.

Inleveren waarnemingen:

Nico Peek, Sleutelbloem 4

Henk Vennix, Parklaan 99

Gerard van Ruiten, Chopinplein 41

In het februarinummer maakten wij reeds melding van het feit dat ons toekomstige nieuwe clubhuis in gevorderd stadium verkeerde. Thans kunnen wij u berichten dat de werkzaamheden zover zijn dat er binnenkort met de afbouw c.q. inrichting begonnen kan worden. Er is reeds een kommissie aan het werk om deze zaken en activiteiten rond een officiële opening voor te bereiden.

De jubileum(feest)dag van 16 maart j.l. mag als bijzonder geslaagd worden beschouwd. De belangstelling voor de wandel- en fietsekskursies was ondanks het slechte weer redelijk te noemen. Voor een verslag over deze dag zie pag. 32. Ter gelegenheid van dit jubileum hebben alle leden een exemplaar toegezonden gekregen van het jubileumboekje "De natuur in en rond Culemborg", vergezeld van een accept-girokaart. Wij willen u er via deze gelegenheid nog eens op attenderen dat dit niet zonder reden gebeurd is. Wij staan in deze tijd voor enorm hoge lasten m.b.t. zowel de uitgave van genoemd boekje, als ons toekomstig clubhuis, het voormalig ketelhuis. Hier zijn gigantische bedragen (voor onze club) mee gemoeid. Mogen wij om deze lasten te kunnen bekostigen ook op uw bijdrage rekenen Ook is er sinds lange tijd weer een waarnemingenlijst, en wat voor een. Verder ook een geweldig artikel van Theo de Jong over de 'natuur in de stad'. Het betreft hier een vervolg op een reeds eerder in de Hak-al gepubliceerd artikel over de natuurlijke begroeiingen op muren.

In de lopende cursus algemene natuur-oriëntatie wordt ook het onderdeel "amfibieën en reptielen" behandeld. Harry v.d. Warenburg heeft hiervoor een erg interessant stuk geschreven. Daar dit onderwerp bij een groot aantal mensen onbemind is, vinden wij dit artikel ook zeer geschikt om in deze Hak-al op te nemen. Veel leesplezier toegewenst.

Inhoud: pag. 4 - waarnemingenlijst oktober '84 t/m maart '85
pag. 15 - nieuws van de milieuwerkgroep
pag. 16 - stootvogeltelling in de omgeving van Culemborg op 13 januari '85
pag. 19 - dier van de maand; ditmaal: de muskusrat
pag. 21 - nieuws over I.V.N.-zomerkampen
pag. 22 - amfibieën en reptielen
pag. 32 - verslag feestdag 10-jaar N.V.W.C.
pag. 33 - natuur in de stad
pag. 47 - avondvierdaagse 1985
pag. 48 - verslag maandelijkse vergadering d.d. 18 maart 1985
pag. 50 - ekskursieprogramma

Waarnemingenlijst

oktober / november / december 1984 en januari / februari / maart 1985

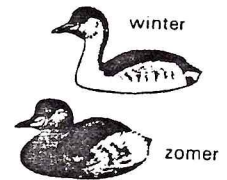
Zoals beloofd, onderstaand de waarnemingenlijst over het eerste kwartaal '85 met een aantal aanvullende waarnemingen over het laatste kwartaal '84.

Vanwege het grote aantal waarnemingen van ganzen en zwanen, moest ik mij tot een selectie van de betreffende observaties beperken. Dit geldt ook voor de grote zaagbek waarnemingen tijdens de afgelopen winter.

Door het niet-verschijnen in de Hak-al van februari j.l., is de lijst dit keer vrij aanzienlijk geworden, t.w. 67 soorten:

dodaars:

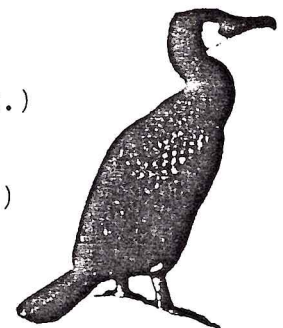
4-11-'84	- 3 ex.	- Beusichemse Waard (P.V.V.)
23-11-'84	- 2 ex.	- plasjes eind Weidsteeg (T.K.)
25-11-'84	- 1 ex.	- rivierkruising (T.K.)
29-11-'84	- 4 ex.	- Beusichemse Waard (T.K.)
	- 2 ex.	- Rijswijk (T.K.)
1-12-'84	- 1 ex.	- Bosscherwaard (T.K.)
	- 1 ex.	- Beusichemse Waard (T.K.)
	- 1 ex.	- Rijswijk (T.K.)
5-12-'84	- 1 ex.	- Tichelterrein Buren (T.K.)
6-12-'84	- 1 ex.	- plasjes eind Weidsteeg (H.V.)
9-12-'84	- 1 ex.	- Rommersteeg/Beesdse Veld (H.V.)
	- 3 ex.	- Beusichemse Waard (T.K.)
12-12-'84	- 1 ex.	- Redichemse Waard (T.K.)
21-12-'84	- 3 ex.	- Beusichemse Waard (T.K.)
22-12-'84	- 2 ex.	- Beusichemse Waard (P.V.V.)
	- 1 ex.	- rivierkruising (T.K.)
	- 3 ex.	- Rijswijk (T.K.)
	- 5 ex.	- Beusichemse Waard (T.K.)
25-12-'84	- 1 ex.	- Redichemse Waard (T.K.)
30-12-'84	- 1 ex.	- Redichemse Waard (T.K.)
22- 1-'85	- 1 ex.	- rivierkruising (G.V.R.)

DODAARS

aalscholver:

1-12-'84	- 4 ex.	- in vlucht Bosscherwaard (T.K.)
9-12-'84	- 1 ex.	- rivierkruising (T.K.)
7- 3-'85	- ca. 20 ex.	- nabij stuw Hagestein (G.V.R.)

AALSCHOLVER

wilde zwaan:

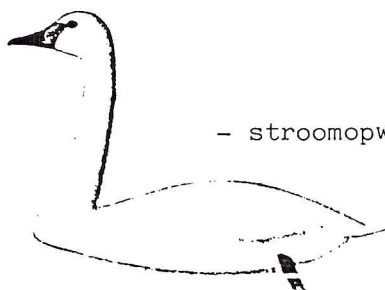
22-11-'84	- 1 ex.	- plasjes einde Weidsteeg (T.K.)
23-11-'84	- 1 ex.	- plasjes einde Weidsteeg (T.K.)
1-12-'84	- 2 ex.	- plasjes einde Weidsteeg (T.K.)
2-12-'84	- 3 ex.	- plasjes einde Weidsteeg (G.V.R.)
	- 3 ex.	- plasjes einde Weidsteeg (H.V.)
9-12-'84	- 2 ex.	- plasjes einde Weidsteeg (T.K.)
12-12-'84	- 2 ex.	- plasjes einde Weidsteeg (T.K.)
21-12-'84	- 2 ex.	- plasjes einde Weidsteeg (T.K.)
22-12-'84	- 25 ex.	- stroomafwaarts Middelweg (T.K.)
	- 4 ex.	- plasjes einde Weidsteeg (T.K.)
	- 4 ex.	- plasjes einde Weidsteeg (G.V.R.)
1- 1-'85	- 4 ex.	- plasjes einde Weidsteeg (T.K.)
	- 2 ex.	- Beusichemse Waard (T.K.)
2- 1-'85	- 13 ex.	- stroomopwaarts rivierkruising (T.K.)
4- 1-'85	- 4 ex.	- richting O. Middelweg (T.K.)
	- 14 ex.	- stroomopwaarts Middelweg (T.K.)
5- 1-'85	- 8 ex.	- richting N.O. Rijswijk (T.K.)
	- 12 ex.	- afgraving Redichemse Waard (T.K.)
	- ca. 30 ex.	- De Heul (G.V.R.)
7- 1-'85	- 10 ex.	- langs Lek (T.K.)
16- 1-'85	- 10 ex.	- tussen Culemborg en rivierkruising (T.K.)
10- 3-'85	- 9 ex.	- op Lek nabij Beusichem (E.V.)

kleine zwaan:

4- 1-'85	- 1 ex.	- stroomopwaarts Middelweg (T.K.)
5- 1-'85	- ca. 20 ex.	- De Heul (G.V.R.)
	- 5 ex.	- richting O/N.O. Bosscherwaard (T.K.)
	- 21 ex.	- richting Z. rivierkruising (T.K.)
	- 4 ex.	- rivierkruising (T.K.)
	- 19 ex.	- uiterwaard Ravenswaay (T.K.)
6- 1-'85	- 5 ex.	- richting N.W. Beesdse Veld (T.K.)
7- 1-'85	- ca. 60 ex.	- langs Lek (T.K.)
19- 1-'85	- 10 ex.	- uiterwaard Beusichem/Ravenswaay (G.V.R.)

canadese gans:

20- 1-'85	- 1 ex.	- stroomopwaarts Redichemse Waard (T.K.)

Kleine zwaan

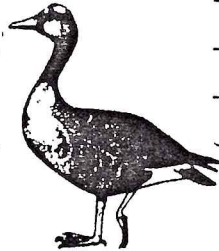

Wilde zwaan

grauwe gans:

26-11-'84	- 378 ex.	- richting Z. boven Redichemse Waard (T.K.)
2-12-'84	- 7 ex.	- doortrekkend boven Zeedijk (G.V.R.)
2- 1-'85	- 11 ex.	- richting Z.W. nabij rivierkruising (T.K.)
4- 1-'85	- 27 ex.	- richting Z./Z.W. over Middelweg (T.K.)
5- 1-'85	- 8 ex.	- richting O./N.O. Lazaruswaard (T.K.)
16- 1-'85	- 10 ex.	- tussen Culemborg en rivierkruising (T.K.)
3- 2-'85	- 6 ex.	- De Heul (P.V.V.)
24- 2-'85	- 40 ex.	- op Lek nabij telpost (P.V.V.)

GRAUWE GANS

kolgans:

1-12-'84	- 65 ex.	- richting Z./Z.W. boven "uiterwaarden" (T.K.)
9-12-'84	- 115 ex.	- richting Z./Z.W. boven Weidsteeg (T.K.)
	- ca. 90 ex.	- boven Vliegerweg (P.V.V.)
12-12-'84	- 24 ex.	- richting O./Z.O. boven K.W.C. (T.K.)
	- 79 ex.	- diverse richtingen boven Redichemse Waard (T.K.)
13-12-'84	- 93 ex.	- richting N.O. boven Tichelterrein (T.K.)
21-12-'84	- ca. 50 ex.	- richting O. boven Beusichem (P.V.V.)
25-12-'84	- 80 ex.	- richting Z. boven Weidsteeg (T.K.)
28-12-'84	- 16 ex.	- richting Z.O. boven Beusichemse Waard (P.V.V.)
2- 1-'85	- ca. 15 ex.	- diverse richtingen nabij rivierkruising (T.K.)
4- 1-'85	- 140 ex.	- richting Z./Z.O. boven Middelweg (T.K.)
5- 1-'85	- 60 ex.	- richting Z./Z.W. boven Weidsteeg (T.K.)
	- 31 ex.	- richting W./N.W. boven Plantage (T.K.)
16- 1-'85	- 30 ex.	- tussen Culemborg en rivierkruising (T.K.)
19- 1-'85	- ca. 30 ex.	- uiterwaard Beusichem/Ravenswaay (G.V.R.)
16- 2-'85	- ca. 25 ex.	- De Heul (G.V.R.)

rietgans:

5-12-'84	- 1 ex.	- Dijksloot ten Z.O. van Weidsteeg (E.V.)
13-12-'84	- 23 ex.	- richting O. boven Tichelterrein (T.K.)
25-12-'84	- 9 ex.	- richting W./Z.W. boven Redichemse Waard (T.K.)
2- 1-'85	- 16 ex.	- richting W./N.W. nabij rivierkruising (T.K.)
	- 60 ex.	- richting Z.W. nabij rivierkruising (T.K.)
4- 1-'85	- 9 ex.	- richting Z./Z.O. boven Middelweg (T.K.)
	- 31 ex.	- richting Z./Z.O. nabij rivierkruising (T.K.)
7- 1-'85	- 42 ex.	- richting Z.W. boven K.W.C. (T.K.)
	- 48 ex.	- Bosscherwaard (T.K.)
	- 43 ex.	- richting Z.W. boven afgraving (T.K.)
16- 1-'85	- 550 ex.	- tussen Culemborg en rivierkruising (T.K.)

Rietgans

vervolg rietgans:

19- 1-'85	- ca. 70 ex.	- uiterwaard Beusichem/Ravenswaay (G.V.R.)
	- ca. 40 ex.	- weiland langs Banweg/Beesdse Veld (G.V.R.)
	- ca. 50 ex.	- nabij Tichelterrein (G.V.R.)
22- 1-'85	- ca. 400 ex.	- De Heul (G.V.R.)
	- ca. 300 ex.	- tussen Zuwedijk en Amsterdag-Rijnkanaal (G.V.R.)
5- 2-'85	- ca. 400 ex.	- tussen Tull en 't Waal en Schalkwijk (E.V.)
16- 2-'85	- ca. 1700 ex. (!)	- De Heul (G.V.R.)

kleine rietgans:

2- 1-'85	- 13 ex.	- richting Z./Z.O. nabij rivierkruising (T.K.)
10- 2-'85	- 2 ex.	- boven telpost Redichemse Waard (P.V.V.)
16- 2-'85	- 2 ex.	- De Heul (G.V.R.)

indische gans:

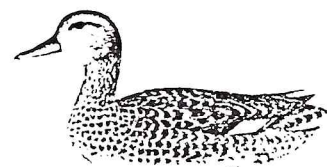
20- 1-'85	- 5 à 7 ex.	- Buitenwaard (T.K.)
16- 2-'85	- 6 ex.	- De Heul (G.V.R.)

nijlgans:

4- 1-'85	- 2 ex.	- nabij rivierkruising (T.K.)
12- 1-'85	- 1 ex.	- De Heul (E.V.)
16- 1-'85	- 1 ex.	- tussen Culemborg en rivierkruising (T.K.)
22- 1-'85	- 6 ex.	- uiterwaard Ravenswaay (G.V.R.)

krakeend:

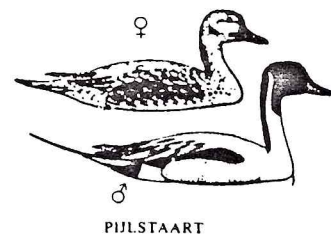
Krakeend

28-11-'84	- 2 ex.	- Tichelterrein (T.K.)
8-12-'84	- 2 ex.	- plas Bosscherwaard (G.V.R.)
9-12-'84	- 4 ex.	- Rijswijk (T.K.)
22-12-'84	- 1 ♂ ex.	- plasjes einde Weidsteeg (P.V.V.)+(G.V.R.)
	- 1 ex.	- Rijswijk (T.K.)
1- 1-'85	- 1 ♂ ex.	- plasjes einde Weidsteeg (T.K.)

pijlstaart:

25-11-'84	- 2 ex.	- Rijswijk (T.K.)
9-12-'84	- 2 ♂ + 1 ♀ ex.	- Rijswijk (T.K.)
	- 1 ♂ ex.	- Bosscherwaard (T.K.)
22-12-'84	- 4 ♂ + 2 ♀ ex.	- Rijswijk (T.K.)
2- 1-'85	- 3 ♂ ex.	- Rijswijk (T.K.)
10- 3-'85	- 1 ♂ ex.	- plasjes einde Weidsteeg (E.V.)
14- 3-'85	- 2 ♂ ex.	- plasjes einde Weidsteeg (H.V.)

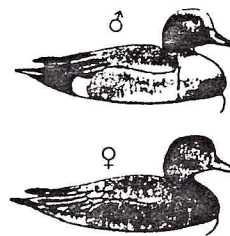

PIJLSTAART

smient:

22- 1-'85. - ca. 250 ex.

- Bosscherwaard (G.V.R.)

SMIENT

wintertaling:

15- 1-'85 - 1 ♂ + 1 ♀ ex.

- sloot Weidsteeg (E.V.)

10- 3-'85 - 1 ♂ + 1 ♀ ex.

- Goilberdingerwaard (E.V.)

- 1 ♂ + 1 ♀ ex.

- De Heul (E.V.)

- 1 ♂ + 1 ♀ ex.

- plasjes einde Weidsteeg (E.V.)

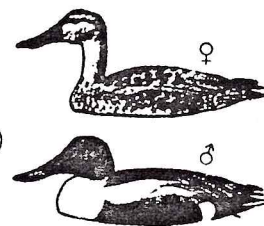
slobeend:

8-12-'84 - 3 ♂ ex.

- Redichemse Waard (G.V.R.)

3- 3-'85 - 1 ♂ ex.

- plasjes einde Weidsteeg (H.V.)

SLOBEEND

bergeend:

7- 1-'85 - 2 ex.

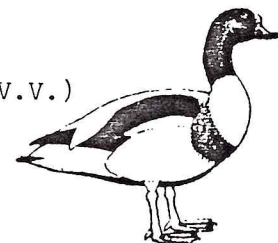
- Redichemse Waard (T.K.)

16- 1-'85 - 1 ex.

- Redichemse Waard (T.K.)

15- 2-'85 - 2 ♂ + 1 ♀ ex.

- vanaf telpost Redichemse Waard (P.V.V.)

BERGEEND

brilduiker:

29-11-'84 - 1 ♂ + 1 à 2 ♀ ex.

- Rijswijk (T.K.)

9-12-'84 - 1 ♀ ex.

- Rijswijk (T.K.)

22-12-'84 - 2 ♀ ex.

- Rijswijk (T.K.)

2- 1-'85 - 1 ♀ ex.

- Rijswijk (T.K.)

15- 1-'85 - 12 ex.

- Redichemse Waard e.o. (T.K.)

20- 1-'85 - 15 ex.

- tussen Culemborg en rivierkruising (T.K.)

22- 1-'85 - 5 ♀ ex.

- nabij rivierkruising (G.V.R.)

3- 2-'85 - 1 ♀ ex.

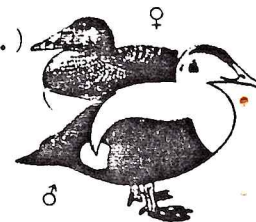
- plasjes einde Weidsteeg (T.K.)+(P.V.V.)

24- 2-'85 - 1 ♂ + 5 ♀ ex.

- rivierkruising (P.V.V.)

10- 3-'85 - 2 ♂ + 3 ♀ ex.

- Lek t.h.v. Schalkwijk (E.V.)

EIDEREEND

eidereend:

14-10-'84 - 2 ex.

- telpost Redichemse Waard richring stroomafwaarts (P.V.V.)

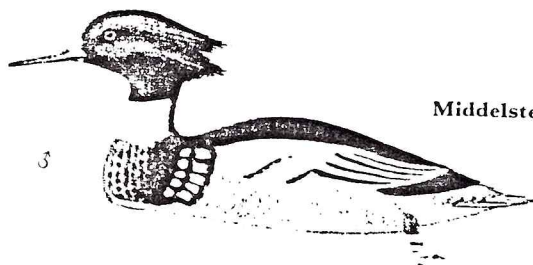
middelste zaagbek:

20- 1-'85 - 1 ♂ ex.

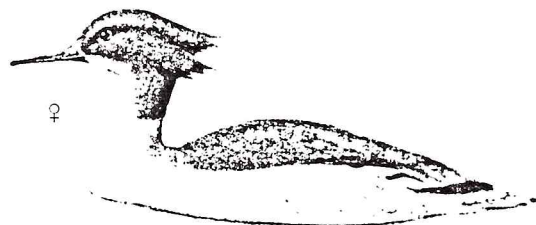
- rivierkruising (T.K.)

22- 1-'85 - 1 ♀ ex.

- op Lek nabij pont Beusichem (G.V.R.)

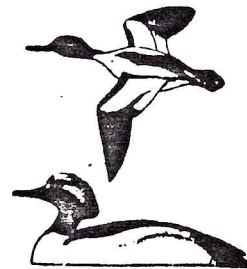
Middelste zaagbek

grote zaagbek:

- 25-11-'84 - ca. 25 ex.
- 1-12-'84 - 30 ex.
- 1 ♂ ex.
- 22-12-'84 - 2 ♀ ex.
- + 35 ex.
- 19- 1-'85 - ca. 400 ex.
- 20- 1-'85 - ca. 450 ex.
- 15- 2-'85 - ca. 40 ex.
- 24- 2-'85 - 5 ex.
- 10- 3-'85 - 3 ♂ ex.

- nabij rivierkruising (T.K.)
- Bosscherwaard (T.K.)
- Rijswijk (T.K.)
- Redichemse Waard (P.V.V.)
- plas Bosscherwaard (G.V.R.)
- rivierkruising (G.V.R.)
- tussen Culemborg en rivierkruising (T.K.)
- (op rivierkruising ca. 350 ex.)
- vanaf telpost (P.V.V.)
- rivierkruising (P.V.V.)
- afgraving en Lek (E.V.)

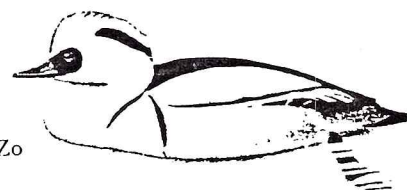

GROTE ZAAGBEK

nonnetje:

- 25-11-'84 - 1 ♀ ex.
- 1-12-'84 - 6 ♀ ex.
- 22-12-'84 - 4 ♀ ex.
- + 16 ♀ + 2 ♂ ex.
- 2 ♀ ex.
- 25-12-'84 - 1 ♀ ex.
- 28-12-'84 - 5 ♀ + 5 ♂ ex.
- 2- 1-'85 - ca. 40 ex.
- 4- 1-'85 - 8 ex.
- 19- 1-'85 - 3 ♀ + 1 ♂ ex.
- 20- 1-'85 - ca. 10 ex.
- 27- 1-'85 - 1 ♀ ex.
- 15- 2-'85 - 1 ♂ + 3 ♀ ex.
- 24- 2-'85 - 2 ♀ ex.
- + 1 ♂ ex.
- 3- 3-'85 - 2 ♂ ex.

- Bosscherwaard (T.K.) ♂ Zo
- Bosscherwaard (T.K.)
- Redichemse Waard (P.V.V.)
- Rijswijk (T.K.)
- Bosscherwaard (T.K.)
- Redichemse Waard (T.K.)
- Redichemse Waard (P.V.V.)
- rondom rivierkruising (T.K.)
- rivierkruising (T.K.)
- slootje aan Busterweg (G.V.R.)
- tussen Culemborg en rivierkruising (T.K.)
- vanaf telpost Redichemse Waard (E.V.)
- vanaf telpost (P.V.V.)
- Redichemse Waard (P.V.V.)
- rivierkruising (P.V.V.)
- plasjes einde Weidsteeg (H.V.)

Nonnetje

ruigpootbuizerd:

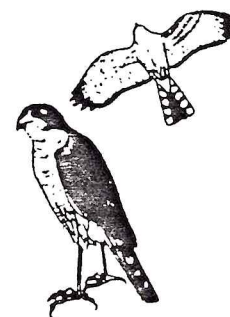
- 25-11-'84 - 1 ex.
- 5- 1-'85 - 1 ex.
- 20- 1-'85 - 1 ex.
- 10- 2-'85 - 1 ex.

- Lekdijk tussen de twee fortten (H.V.)
- Zuwedijk (T.K.)
- Zuwedijk (T.K.)
- hoek Busterweg/Oude Waag (G.V.R.)

sperwer:

- 8-12-'84 - 1 ex.
- 1- 2-'85 - 1 ex.
- 5- 2-'85 - 1 ex.
- 9- 3-'85 - 1 ex.

- boven Beusichemse Waard (G.V.R.)
- Weidsteeg (E.V.)
- Honswijkse Wetering (E.V.)
- boven Nieuwstad (E.V.)

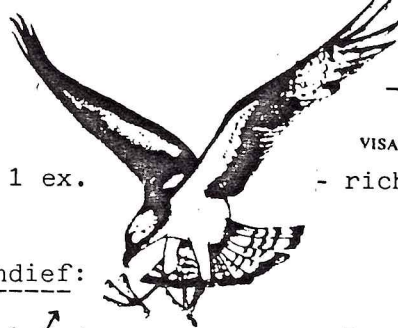
SPERWER

visarend:

23- 9-'84 - 1 ex.

VISAREND

- richting Z.W. vanaf telpost Red. Waard (P.V.V.)

bruine kiekendief:

22- 9-'84 - 1 ♂ juv. ex.

- Regulieren (P.V.V.)+(J.K.)

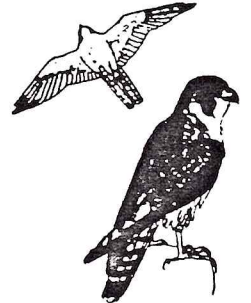
blauwe kiekendief:

17-10-'84 - 2 ♀ of juv. ♂ ex.

- dijk t.h.v. Lange dreef (E.V.)

3- 2-'85 - 1 ex.

- Havendijk/Lekdijk (N.+L.V.D.K.)

SLECHTVALK

slechtvalk:

25-11-'84 - 1 ex.

- Regulieren (H.V.)

smelleken:

28-10-'84 - 1 ex.

- boven Vliegerweg (P.V.V.)

4- 1-'85 - 1 ♀ ex.

- boven rivierkruising (T.K.)

16- 1-'85 - 1 ♀ ex.

- tussen Culemborg en rivierkruising (T.K.)

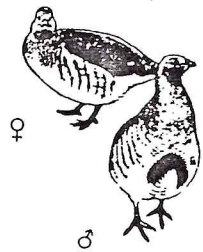
patrijs:

13- 1-'85 - 5 ex.

- langs Zowijkseweg (G.V.R.)

19- 1-'85 - ca. 25 ex.

- nabij rivierkruising (G.V.R.)

PATRIJS

waterral:

25-11-'84 - 1 ex.

- Rijswijk (T.K.)

29-11-'84 - 1 ex.

- Rijswijk (T.K.)

5-12-'84 - 1 ex.

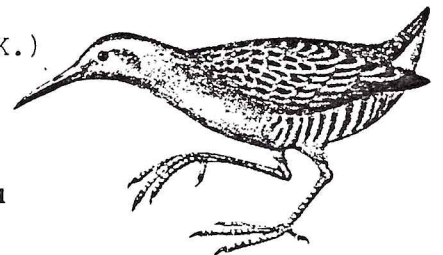
- Tichelterrein Buren (T.K.)

2- 1-'85 - 1 ex.

- Rijswijk (T.K.)

3- 1-'85 - 1 ex.

- Tichelterrein (T.K.)

Waterral

scholekster:

7- 3-'85 = ex.

- uiterwaard nabij stuw Hagestein (G.V.R.)

goudplevier:

25-11-'84 - 1 ex.

- boven Rijswijk (T.K.)

- 3 ex.

- Bosscherwaard (T.K.)

26-11-'84 - 1 ex.

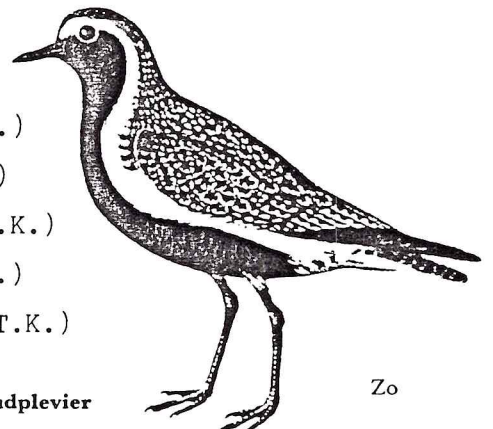
- Redichemse Waard (T.K.)

29-11-'84 - 1 ex.

- rivierkruising (T.K.)

- 3 ex.

- Beusichemse Waard (T.K.)

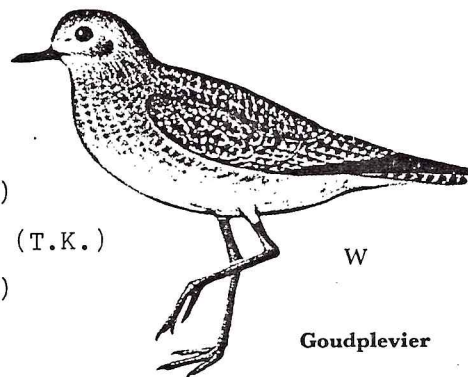

Goudplevier

vervolg goudplevier:

- 1-12-'84 - 1 ex.
- 9-12-'84 - 50 - 110 ex.
- 12-12-'84 - 1 ex.
- 25-12-'84 - 24 ex.
- 26-12-'84 - 23 ex.

- Bosscherwaard (T.K.)
- Bosscherwaard (T.K.)
- Redichemse Waard (T.K.)
- boven Redichemse Waard (T.K.)
- Redichemse Waard (T.K.)

bokje:

- 2- 1-'85 - 1 ex.
- 6- 1-'85 - 1 ex.
- 19- 1-'85 - 1 ex.

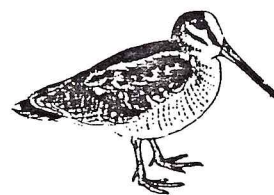
Bokje

- Rijswijk (T.K.)
- Beesdse Veld (T.K.)
- langs slootje aan Nieuwe Graafsteeg (G.V.R.)

houtsnip:

- 5-12-'84 - 1 ex.
- 3- 1-'85 - 5 ex.

- Tichelterrein (T.K.)
- Tichelterrein (T.K.)

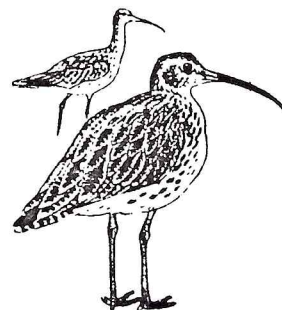

HOUTSNIP

wulp:

- 22-12-'84 - 250 - 300 ex.

- "uiterwaarden" (T.K.)

WULP

regenwulp:

- 9- 3-'85 - 1 ex.

- Goilberdingerwaard (E.V.)

grutto:

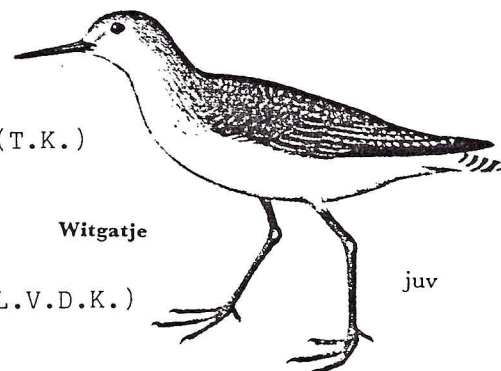
- 24- 2-'85 - 3 ex.
- 7- 3-'85 - ca. 20 ex.

- vanaf pont Beusichem (1e waarneming '85) (P.V.V.)
- uiterwaard nabij sluis Hagestein (G.V.R.)

rosse grutto:

- 7- 1-'85 - 1 ex.

- nabij rivierkruising (T.K.)

witgatje:

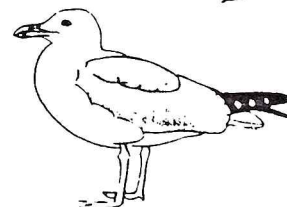
- 18-11-'84 - 5 ex.
- 6- 1-'85 - 1 ex.

- O.V.B./Beesdse Veld (L.V.D.K.)
- Beesdse Veld (T.K.)

tureluur:

- 10- 3-'85 - 1 ex.

- (gehoord) De Heul (E.V.)

ZILVERMEEUW

zilvermeeuw:

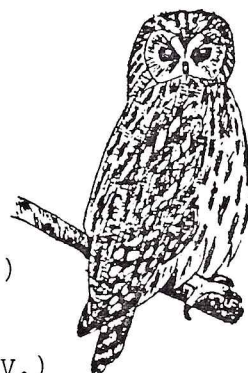
- 25-12-'84 - 110 ex. (!!!)

- op slaapplaats in Redichemse Waard (T.K.)
(dit is een nieuw pleisteraarsrekord)

ransuil:

- 5-12-'84 - min. 25 ex.
- 3- 1-'85 - 1 ex.
- min. 2 ex.

- Tichelterrein (T.K.)
- Regulieren (T.K.)
- Tichelterrein (T.K.)

bosuil

velduil:

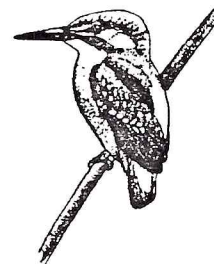
- 19-10-'84 - 2 ex.
- 15- 1-'85 - 1 ex.
- 3- 2-'85 - 1 ex.

- jagend boven De Heul (P.V.V.)
- langs Oudaseweg (T.K.)
- plasjes pont Culemborg (P.V.V.)

bosuil:

- 6- 1-'85 - 1 ex.

- Beesdse Veld (T.K.)

IJSVOGEL

ijsvogel:

- 28-11-'84 - 1 à 2 ex.
- 1-12-'84 - 1 ex.
- 5-12-'84 - 1 ex.
- 13-12-'84 - 1 ex.
- 22-12-'84 - 1 ex.
- 1 ex.

- Tichelterrein (T.K.)
- Beusichemse Waard (T.K.)
- Tichelterrein (T.K.)
- Tichelterrein (T.K.)
- Mariënwaard (G.V.R.)+(H.V.)+(N.P.)
- O.V.B./Beesdse Veld (G.V.R.)+(H.V.)+(N.P.)

groene specht:

- 29-11-'84 - 1 ex.
- 8-12-'84 - 1 ex.

KLEINE BONTE SPECHT

- Beusichem (T.K.)
- in populier hoek Weidsteeg (G.V.R.)

GROENE SPECHT

kleine bonte specht:

- 26-11-'84 - 1 ex.

- richting Z.W. Redichemse Waard (T.K.)

veldleeuwerik:

- 3- 2-'85 - 2 ex.
- 7- 3-'85 - 2 ex.

- boven Redichemse Waard (P.V.V.)
- nabij Tull en 't Waal (G.V.R.)

VELDLEEUWERIK

boomleeuwerik:

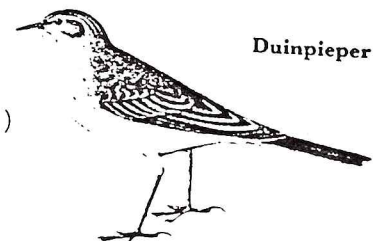
- 4- 1-'85 - 6 ex.

- richting Z.W. Middelweg (T.K.)

duinpieper:

- 4-11-'84 - 1 ex.

- Beusichemse Waard (P.V.V.)

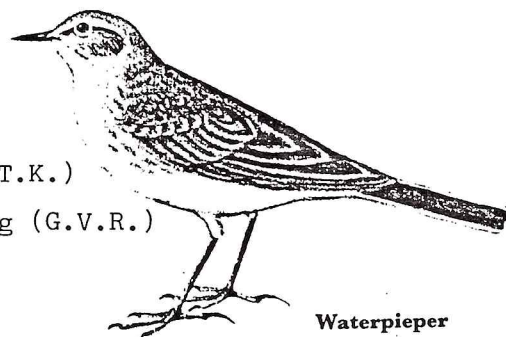

Duinpieper

waterpieper:

- 25-11-'84 - 2 à 3 ex.
- 29-11-'84 - 1 ex.
- 8-12-'84 - 3 ex.
- 9-12-'84 - 2 ex.
- 22-12-'84 - 2 ex.
- 2- 1-'85 - 1 ex.

- Rijswijk (T.K.)
- Beusichemse Waard (T.K.)
- nabij rivierkruising (G.V.R.)
- Rijswijk (T.K.)
- Rijswijk (T.K.)
- Rijswijk (T.K.)

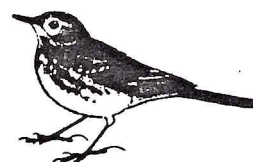

Waterpieper

oeverpieper:

- 26-11-'84 - 1 ex.
- 1-12-'84 - 1 ex.

- Redichemse Waard (T.K.)
- Bosscherwaard (T.K.)

OEVERPIEPER

grote gele kwikstaart:

- 1-12-'84 - 1 ex.
- 9-12-'84 - 1 ex.

- nabij rivierkruising (T.K.)
- langs Kooiweg-Oost (C.V.)

GROTE GELE KWIKSTAART

witte kwikstaart:

- 1- 1-'85 - 2 juv. ex.
- 18- 1-'85 - 1 ex.
- 5- 3-'85 - 1 ex.

- Chopinplein 41 (G.V.R.)
- Driestad (L.V.D.K.)
- station Culemborg (P.V.V.)

spreeuw:

- 11- 3-'85 - nest met jongen onder dakpan aan Parklaan nr. 95. Dit is een extreem vroeg broedgeval voor de spreeuw.

kauw:

- 29-11-'84 - 1 ex. (russische ondersoort) - Ravenswaay (T.K.)

KAUW

roek:

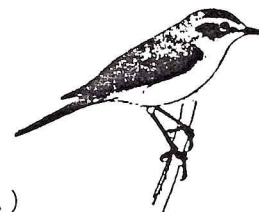
- 7- 1-'85 - 3 ex.

- richting Z.W. boven rivierkruising (T.K.)

tjiftjaf:

- 28-11 t/m
- 30-12-'84 - 1 ex.
- 16-12-'84 - 1 ex.

- tuin Weidsteeg nr. 69 (T.K.)
- Julianalaan/Beatrixstraat (L.V.D.K.)

TJIFTJAF

zwarte roodstaart:

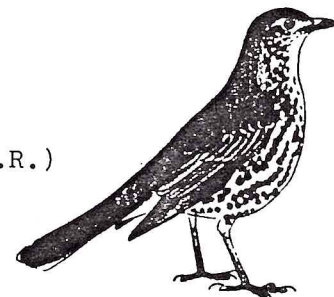
- 2-10-'84 - 1 ex.

- station Culemborg (P.V.V.)

grote lijster:

8-12-'84 - 1 ex.

- uiterwaard Ravenswaay (G.V.R.)

GROTE LUSTER

staartmees:

28-12-'84 - 1 ex.

- Redichemse Waard (P.V.V.)

boomklever:

5- 1-'85 - 2 ex.

- Plantage (T.K.)

BOOMKLEVER

keep:

13-12-'84 - min. 2 ex.

- Tichelterrein Buren (T.K.)

13- 1-'85 - 1 ♂ ex.

- Goilberdingerdijk (T.K.)

16- 1-'85 - 1 ♂ ex.

- Middelweg (T.K.)

20- 1-'85 - 1 ♂ ex.

- Middelweg (T.K.)

sijs:

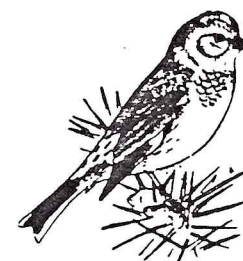
5- 1-'85 - ca. 15 ex.

- Zeedijk/Beesdse Veld (G.V.R.)

kneu:

4- 1-'85 - 20 ex.

- nabij rivierkruising (T.K.)

KNEU

frater:

2- 1-'85 - 20 ex.

- nabij rivierkruising (T.K.)

De initialen van de bovenvermelde waarnemers staan voor:

T.K. = Tom Kompier

P.V.V. = Paul van Veen

G.V.R. = Gerard van Ruiten

H.V. = Henk Vennix

L.V.D.K. = Leo van der Kooij

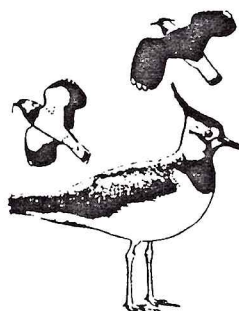
E.V. = Evert Voogd

N.V.D.K. = Nel van der Kooij

J.K. = Jandirk Kievit

C.V. = Claudia Vennix

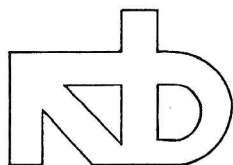
N.P. = Nico Peek

KIEVIT

Waarnemingen blijven welkom! Op de bekende afhaaladressen liggen de kaartjes voor u klaar.

Gerard van Ruiten.

werkgroep voor natuurbehoud en milieubeheer 'noordwest-betuwe'

De afgelopen winterperiode heeft Culemborg wat betreft het bomenbestand weer een flinke veer moeten laten.

Niet altijd is zulks te voorkomen. Bij de rekonstruktie van de Elisabethdreef b.v. moest na moeilijk afwegen toch de pijnlijke beslissing genomen worden het nog resterende bomenbestand te verwijderen, wilde althans het historische dreef karakter ook in de toekomst bewaard blijven.

Het tussen poten van jonge bomen tussen de nog bestaande opstand zou n.l. het opgroeien van de jonge aanplant ten zeerste belemmeren, tengevolge van de grote schaduwwerking van de volwassen bomen.

Veel minder urgent leek het kappen van populieren op diverse plaatsen, waardoor hier en daar fikse kaalslagen zijn ontstaan.

Het is helaas nog steeds zo dat het begrip kaprijp om de hoek komt kijken bij populieren van ongeveer 30 jaar oud. Het volwassen stadium is dan nog maar net bereikt. Bij niet vellen zouden de bomen dan ook nog zeer vele jaren optimaal kunnen functioneren. De indertijd gerooide reuzenpopulier bij het hertekamp in de Plantage met een stamomvang van vele meters kon daarvan getuigen.

Het begrip kaprijp is o.i. dan ook een term voortkomend uit bosbouwkringen alwaar houtproduktie centraal staat. In de plaatselijke groenvoorzieningen zou deze term niet gehanteerd mogen worden, daar ze veel afbreuk doet aan een gevarieerde opbouw van ons bomenbestand.

Ter voorkoming van kaalslagen, en ter verkrijging van meer variatie in leeftijdsopbouw is gefaseerd kappen een eerste goede aanzet.

Dit betekent dat niet alles tegelijk gekapt wordt, maar dat hier en daar bomen blijven staan, en ook groepjes bomen gehandhaafd kunnen blijven. Verder hoeven ontstane open ruimtes niet altijd weer herplant te worden. Open ruimtes die wel ingevuld worden hoeven per definitie niet altijd met populieren te worden beplant.

Denk ook eens aan andere inheemse bomen zoals eik, els en es.

Verder kan de afstand tussen de bomen onderling ook variatie vertonen. Dit alles kan een zeer afwisselend beeld doen ontstaan met een veel hogere belevingswaarde, dan de momenteel eindeloze populierenrijen die veel buitenwegen nog steeds kenmerken, en die dan weer allemaal tegelijk tegen de vlakte gaan.

Streven naar meer diversiteit zou het parool moeten zijn.

Een prima uitdaging aan onze bestuurderen dunkt ons, waarbij we graag met raadgevingen willen assisteren.

Stootvogeltelling in de omgeving van Culemborg op 13 januari 1985.

Op 13 januari werden de stootvogels weer geteld. Even was het twijfelachtig of de telling wel doorgang kon vinden. Er was al enige tijd strenge vorst en er woei een harde koude noordoosten wind. Kortom het was ondoenlijk om het telgebied van ca. 7500 ha. met 7 mensen per fiets te doorkruisen. Gelukkig waren enkele mensen bereid hun auto beschikbaar te stellen en zelfs te rijden, zodat de telling (op een wat comfortabele manier) toch door kon gaan. Onze dank hiervoor.

Het resultaat van de tellingen is ondanks de telling per auto positief te noemen; in totaal werden 68 stootvogels, t.w. 55 buizerden, 2 ruigpootbuizerden, 8 sperwers en 3 torenvalken waargenomen. De kaart laat zien waar de vogels werden waargenomen en wat het geslacht is.

de buizerd

De buizerd zat over het algemeen goed verspreid over het hele telgebied. Wel is opmerkelijk dat in de uiterwaarden bij Culemborg en Beusichem geen enkel exemplaar werd waargenomen. Twee van de drie telgroepen hebben tevens de kleurfase van de buizerden genoteerd; dit moet volgend jaar beter afgesproken worden om algemener beeld te kunnen vormen. In tegenstelling tot de telling in 1984 overheerst nu de middelfase i.p.v. de donkere fase. Zou dit aan het heldere weer kunnen liggen? Er werden 55 exx. tegen 44 exx. vorig jaar geteld. Rekening houdend met een wat groter telgebied en een groep van 5 trekkende exemplaren komt dit ongeveer overeen.

de ruigpootbuizerd

Evenals vorig jaar werden liefst 2 exemplaren gezien. Normaal gesproken is deze soort in ons gebied niet aanwezig of hoogstens met één exemplaar vertegenwoordigd.

de torenvalk

Helaas ook dit jaar weer weinig torenvalken, t.w. 3 tegen vorig jaar 15. Een mannelijk, 1 vrouwelijk en 1 exemplaar werd niet op geslacht gedetermineerd. Tengevolge van de barre weersomstandigheden was in de uiterwaarden en veld een te klein voedselaanbod aanwezig. Wel werden rond deze tijd regelmatig sperwers en torenvalk jagend boven de stad waargenomen. In het Beesdse Veld werden in '83 8 exx., '84 2 exx. en in '85 slechts 1 ex. geteld!

de sperwer

Evenals vorig jaar werden tamelijk veel, t.w. 8 exemplaren waargenomen. Dit is twee maal zoveel als in de jaren daarvoor. Van de 8 exx. werden er 2 mannelijk, 3 vrouwelijk en 3 niet op geslacht gedetermineerd.

de blauwe kiekendief

Van deze soort werd vorig jaar 1 vrouwelijk ex. bij Rijswijk geteld; dit jaar werden geen exemplaren waargenomen op de teldag.

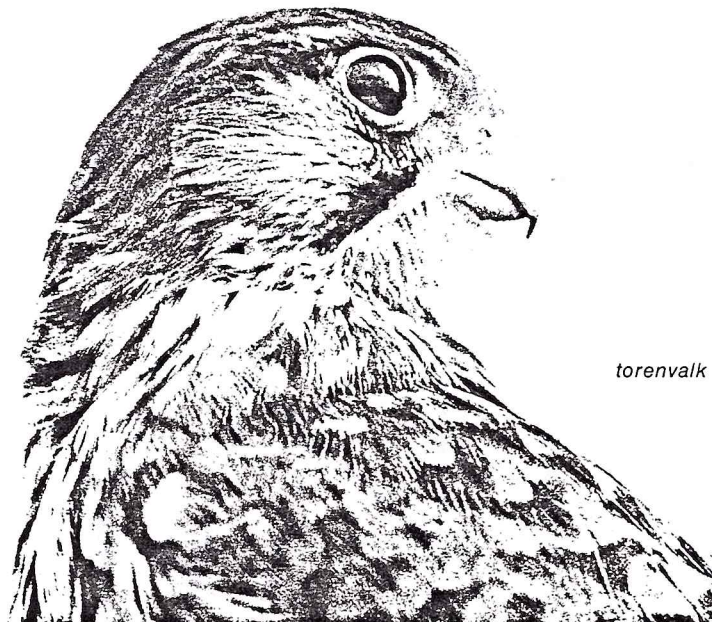
Samenvattend kan gesteld worden dat het stootvogelbestand zich bij Culemborg in de winter goed handhaaft. Wel zal het torenvalkbestand goed in de gaten dienen te worden gehouden. Hopelijk zijn de magere resultaten hiervan te wijten aan de weersomstandigheden.

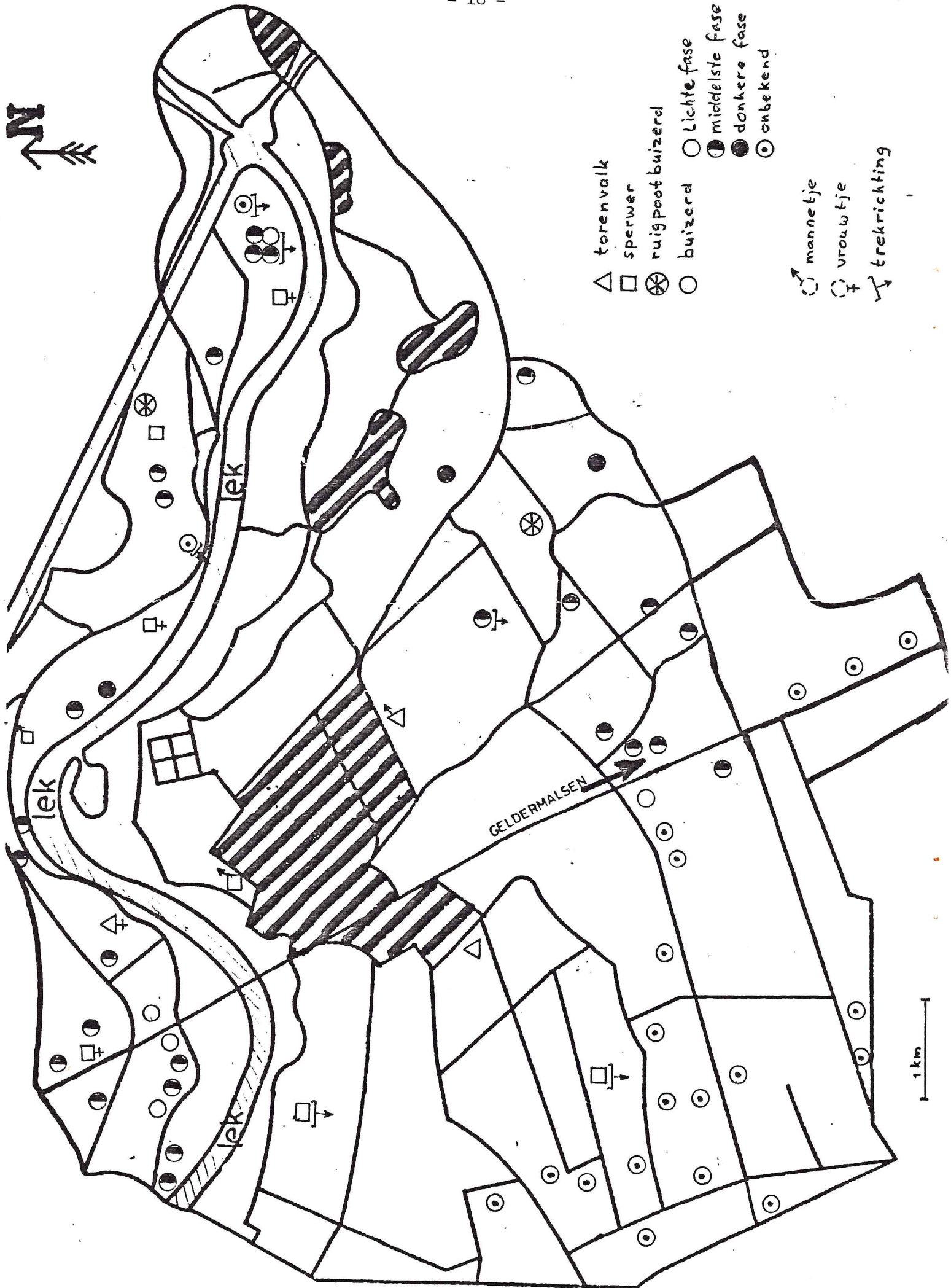
Onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht over het geslacht, kleurfase en aantal van de stootvogels die dit jaar geteld werden. Tevens valt een vergelijking met vorig jaar te maken.

soort:	0	0+	onbepaald	lichte fase	middelste fase	donkere fase	kleur onbekend	totaal 1985	totaal 1984
torenvalk	1	1	1	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	3	15
sperwer	2	3	3	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	8	9
ruigpootbuiserd	-	-	2	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	2	2
buiserd	-	-	55	(5)	(26)	(3)	(21)	55	44
totaal	3	4	61	(5)	(26)	(3)	(21)	68	71

Tenslotte wil ik alle fanatieke stootvogeltellers van dit jaar, t.w. Marcel van der Tol, Robert van de Most, Felix en mevr. Schoenmakers, Jandirk Kievit, Gerard van Ruiten voor hun inzet bedanken.

Henk Vennix.

Dier van de maand

de muskusrat

Bij het horen van het woord "rat" associëren vele mensen het met een vies beest, terwijl het tegendeel waar is. De muskusrat is een fraai dier, dat door zijn levenswijze in een bijzonder slecht daglicht is gesteld.

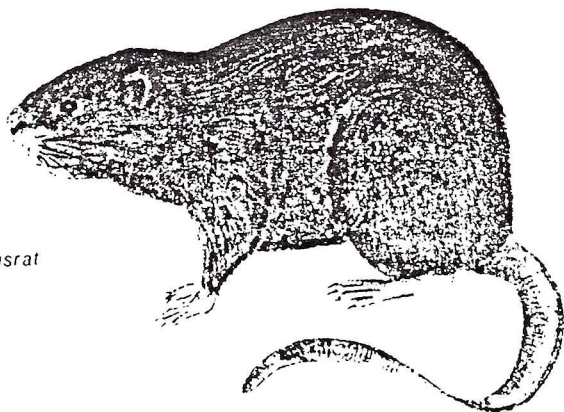
De muskusrat (*Ondatra zibethicus*) behoort tot de familie der woelmuizen en werd in mei 1941 voor het eerst gevangen in het riviertje de Dommel bij de Voorbergse Waterradmolen in Valkenswaard. Van origine hoort de muskusrat niet in Nederland thuis. In 1906 kwam een zekere prins Collerada-Mannsfeld op het idee om tijdens een jachtreis van Alaska naar Europa drie paartjes mee te nemen. Hij zag er bont, dus geld in. De diertjes werden uitgezet op zijn landgoed Dobrisch in Tjecho-Slowakije. Een aantal vrijheidslievende ratten ontsnapte uit de talrijke fokkerijen en begon hun opmars door Europa. Via België bezette de muskusrat aanvankelijk de zuidelijke provincies. Tegenwoordig bevolkt de muskusrat echter, na een spectaculaire trekdrang, geheel Nederland.

Muskusratten leven aan oevers van rivieren en beken, maar ook aan plassen en vennen, indien er een dichte begroeiing aanwezig is.

In de uiterwaarden en komkleigebieden rond Culemborg blijken ze het prima naar hun zin te hebben en met name in deze tijd van het jaar kunt u ze in deze gebieden aantreffen. Ze leven in uitgebreide gangensystemen waarvan de ingang vaak onder de waterspiegel is gelegen. In het gangenstelsel zijn woon- en kraamkamers, die steeds op zodanige hoogte liggen, dat ze ook bij het stijgen van de waterstand droog blijven. In de late herfst worden in dode rivierarmen, moerassen, vennen e.d. zgn. winterhutten aangelegd, die opgebouwd zijn uit waterplanten en waarin de rat een groot deel van de winter onder aangename temperaturen doorbrengt.

De muskusrat leeft meestal in paren, maar soms ook in groepen. Ze planten zich snel voort; 3 - 5 maal per jaar worden 6 - 8 jongen geworpen. Het uiterlijk van dit "waterkonijn" komt enigszins overeen met dat van de bever; dikke, korte kop, direkt overgaand in de gedrongen romp. Oorschelpen vrijwel in de vacht verborgen, alleen een klein, licht gekleurd randje is zichtbaar. De pels is grijs tot zwartbruin met een witte buik. De achterpoten zijn in verhouding met

de voorpoten vrij groot, daar de voorpoten alleen dienen voor het vasthouden van voedsel, terwijl de achterpoten dienst doen als zwemtuig. Het zijn goede zwemmers, maar aan land bewegen ze zich uiterst traag. Ze hebben het typische gebit van een

Muskusrat

knaagdier, waarbij de kleur, oranje, van de snijtanden, het meest opvalt.

Opvallend is de vrijwel onbehaarde staart, die zijdelings afgeplat is en de helft van de totale lengte van het dier uitmaakt.

Het voedsel bestaat voornamelijk uit wortels en knolletjes van waterplanten.

Waarom is de aanwezigheid van de muskusrat te herkennen?

De muskusrat is een zoogdier, dat voornamelijk in de schemering en de nacht actief is. Overdag zijn de waarnemingskansen geringer. Aanwijzingen dat muskusratten in een bepaald gebied voorkomen, kunnen o.a. zijn:

- a. gangen in oevers, ter hoogte van rond 15 cm., met de ingang onder water;
- b. platgetreden looppaden van ca. 10 tot 15 cm. breed door de oevervegetatie;
- c. zgn. eetplaatsjes aan de oevers van sloten en vaarten, b.v. lege schalen van zoetwatermosselen.

Door de aanleg van gangenstelsels en nestkommen ondergraaft de muskusrat dijken, boezemkades en oevers, hetgeen tot schade en gevaar voor de beheersing van de waterhuishouding kan leiden.

Sinds de zeventiger jaren, wordt deze exoot, uitsluitend ingevoerd vanwege zijn fraaie pels, intensief bestreden. De bestrijding wordt bij de wet geregeld en wordt in de praktijk uitgevoerd door rattenvangers, die in dienst zijn van het Rijk. Om u een idee te geven welke aantallen jaarlijks gevangen zijn, resp. worden, hierbij een overzicht van de vangsten in de jaren 1977 - 1983:

<u>jaar:</u>	<u>aantal gevangen exemplaren (afgerond):</u>
1977	76.000
1978	104.000
1979	113.000
1980	115.000
1981	141.000
1982	178.000
1983	191.000

Ondanks de enorme gevangen aantallen, blijkt het bestrijdingsniveau duidelijk te kort te schieten, aldus de "Overleggroep Bestrijding Muskusratten" (lees: minister Smit-Kroes). Onder een aantal condities is men bereid gelden vrij te maken, opdat in 1985 50 vangers extra zouden kunnen worden aangetrokken. Hierbij zou het aantal "professionele" rattenvangers komen op zo'n 350!

Uitroeijing van de muskusrat zal echter nooit bereikt worden mede door o.a. de enorme vruchtbaarheid van dit fraaie dier, dat helaas de tol moet betalen voor een uit de hand gelopen commercieel avontuur van ene prins uit de Bohemen

Literatuur: - Min. van Landbouw en Visserij (1978): De Muskusrat

- Hüsstege, G. (1976): Zakfauna

- Ewijk, T. van (1982): Waar het waterkonijn opduikt voelt Holland
nattigheid

- Ruiten, G. van (1985): uit eigen bundel.

Een zomerkamp.

Heb je deze zomer nog een week over om met vakantie te gaan?

Het I.V.N. organiseert iedere zomer kampen. Deze kampen zijn niet alleen nuttig maar vooral ook heel leuk.

In deze kampen werk je overdag in mooie natuurgebieden b.v. De Wieden en de Drentse Aa.

Afhankelijk van het gebied wordt er gehooïd of gewerkt op de heide of nog iets anders. Tijdens het werk is er ook tijd om het gebied beter te bekijken want je komt op plaatsen waar je anders nooit mag komen.

Na het werk biedt elk kamp de mogelijkheid om op een nóg andere manier met de natuur en het milieu om te gaan.

Dit gebeurt op een leuke manier want ook de mensen die het kamp organiseren hebben vakantie. Ook kun je op het kamp natuurlijk andere leuke dingen doen, zoals zwemmen, praten, swingen, zingen enz.

De kampen zijn bedoeld voor mensen van 15 t/m 25 jaar (er is ook één kamp van 20 t/m 30 jaar).

De kampen zijn niet duur. Voor f 30,-- krijg je onderdak en eten en drinken, voor de reis moet je zelf betalen.

De kampen beginnen op maandag en op zaterdag is het afgelopen.

Wil je nog meer weten dan kun je de kampfolder aanvragen bij:
het I.V.N.

Plantage Middenlaan 41

1018 DC AMSTERDAM

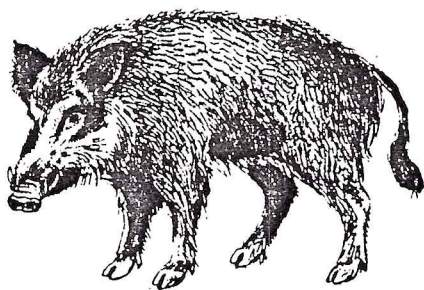
tel.: 0 2 0 - 2 2 8 1 1 5

Mij mag je ook altijd bellen, ik organiseer elk jaar één of twee van deze kampen. Binnen de Vogelwacht zijn er nog meer mensen die weleens zo'n kamp gedaan hebben. Zij willen je vast ook wel hun ervaringen vertellen. Dit zijn o.a. Kars Veling, Henkjan Kievit, Hans Rietvink, Berry Lucas, Harry en Jilles v.d. Warenburg, Joost Woudstra, Tom Kompier.

Tot ziens op een (I.V.N. of N.V.W.C.) kamp.

Nico Middelkoop

tel.: 0 8 3 7 0 - 1 1 2 2 5

WILD ZWIJN

Onbekend maakt onbemind. Jammer genoeg geldt dit ook voor velen t.o.v. reptielen en amfibieën, onterecht.

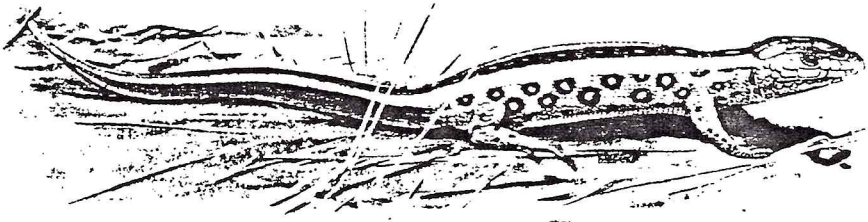
Daarom een kleine tip van de sluier om uw interesse op te wekken voor deze diersoorten en wie weet waar dit eindigt.

De status van de in het wild levende reptielen en amfibieën in Nederland is geregeld bij Koninklijk Besluit - Artikel 22 van de Natuurbeschermingswet:

"Men mag geen van deze dieren verontrusten, laat staan vangen, in bezit hebben of doden".

De Hoofdklasse (of stam) van de gewervelde dieren kent 5 klassen:

- 1) Vissen
- 2) Vogels
- 3) Zoogdieren
- 4) Reptielen
- 5) Amfibieën

Tot de laatste 2 klassen zullen wij ons beperken, uiteraard vrij globaal. Zandhagedis.

AMFIBIEËN

Deze klasse van de gewervelde dieren neemt een aparte plaats in. Als enige hebben zij zowel land als water nodig (al zijn er ook wel enkele uitzonderingen). Amfibieën beginnen hun leven in het water als larve en verwisselen na het larvestadium het water voor het land. Men noemt ze daarom ook wel tweeslachtige dieren.

Aangenomen wordt dat al het leven op deze aarde begonnen is in het water en dat de amfibieën als eerste gewervelde dieren het land zijn opgekropen.

Ze zijn echter nooit geheel van het water los gekomen met name wat betreft de voortplanting.

Ze gedijen dan ook vaak slechts goed in een vochtige biotoop o.a. vanwege de voortplanting, de dunne kwetsbare huid welke in een niet-vochtige omgeving snel zou uitdrogen.

Vissen, reptielen en amfibieën zijn koudbloedig, dus geen konstante lichaamstemperatuur zoals bijv. bij vogels en zoogdieren.

Hun lichaamstemperatuur verschilt dus in de regel niet veel van hun leefomgeving. Wordt de temperatuur te laag dan verstijven ze en zijn niet meer tot actie in staat, een winterslaap dus.

In bijvoorbeeld warmere streken houden amfibieën een soortgelijke rustperiode tijdens droge tijden.

Echter vorst en te hoge temperaturen kunnen fataal zijn zonder voorzorgsmaatregelen.

In de zomer zoeken ze vaak koelere plaatsen op (en vochtige) en zijn vooral 's nachts, in de vroege morgen en de avonden actief.

In de winter zoeken ze dus plaatsen op die buiten bereik van de vorst liggen (diep in de grond of zeer beschutte plaatsen zoals afvalhopen of kelders) om hun "winterslaap" te houden.

Nederland is niet rijk bedeed met het aantal soorten amfibieën, 10 soorten kikkers en padden en 5 salamandersoorten.

Belangrijkste verschil tussen beide families, salamanders hebben in volwassen stadium een staart, kikkers en padden niet.

Over de gehele wereld zijn ongeveer 2800 amfibieën soorten bekend. Nederland herbergt dus nog geen vol procent en bovendien zijn enkele soorten ook nog zeldzaam.

REPTIELEN

Zo'n 300 - 400 miljoen jaar geleden kwamen de eerste gewervelde dieren dus het land opgekropen, amfibieën. Het vermoeden bestaat dat zich al snel een groep zich is gaan losmaken van de amfibieën, onafhankelijk van het water vooral wat betreft de voortplanting. Uit deze groep zouden de Reptielen zijn ontstaan.

Over de gehele wereld zijn ruim 6300 reptielensoorten bekend. Nederland herbergt 4 soorten hagedissen en 3 soorten slangen.

Van de land- en zeeschildpadden worden sporadisch exemplaren gevonden.

Reptielen leggen hun eieren op het land (amfibieën in het water), vaak in het zand of andere vochtige plaatsen om uitdroging te voorkomen.

Reptielen zijn ook koudbloedig, houden vaak ook een winterslaap of rustperiode en mijden ook vaak het heetst van de dag.

Vanwege hun droge, vaak verhoornde, stevige of met schubben of schild bedekte huid kunnen zij wel op drogere plaatsen gedijen als amfibieën.

Ter illustratie of beeldvorming even een zijsprong naar de slangenfamilie.

Vermoedelijk zijn slangen ongeveer 125 miljoen jaar geleden ontstaan met als stamhouder de hagedis. Angst voor slangen is onterecht, slangen vallen hoogst zelden mensen aan en zelfs in slangenrijke gebieden komt men slechts hoogstzelden een slang tegen.

Van de ongeveer 3200 bekende soorten zijn ongeveer 250 soorten giftig waarvan velen voor de mens niet dodelijk. (overzicht zie volgend blad)

Belangrijkste verschillen tussen reptielen en amfibieën:

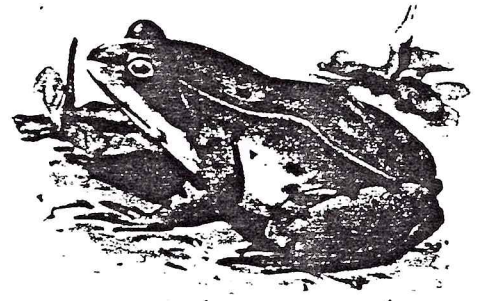
voortplanting: reptielen - land

amfibieën - water

uiterlijk: reptielen - huid zonder wratten, hoornig, droog, bedekt met

schubben of schild

amfibieën - gladde of wrattige huid, vaak vochtig, niet hoornig of bedekt met schubben.

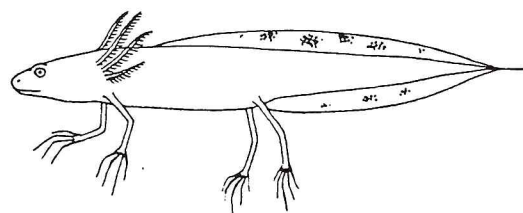
Bruine kikker.

			Familie	Aantal in de wereld	gewone naam	
met poot- resten	twee longen	geen gif- tanden en -klieren ontwikkeld	Typhlopidae	200	wormslangen blind snakes	
			Leptotyphlopidae	50	draadwormslangen thread snakes	
			Aniliidae	10	onechte koraalslangen pipe snakes	
			Boidae	100	reuzenslangen boas and pythons	
			Uropeltidae	50	schildstaartslangen	
zonder poot- resten	één long	geen gif- tanden of kleine achter in de bek	Colubridae	2500	ringslangachtigen typical snakes	
			korte giftanden, onbewege- lijk	Elapidae	150	koraalslangen coral snakes
				Hydrpphiidae	50	zeeslangen sea snakes
			lange gif- tanden, op- klapbaar	Viperidae	80	adders en groefkopadders vipers and pitvipers

Nederlandse amfibieën

Salamanders (5 soorten)

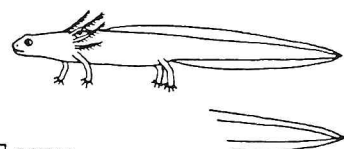
- Vuursalamander : zeldzaam, voornamelijk in Zuid-Limburg
- Alpenwatersalamander : oosten van het land, zeldzaam
- Draadstaartsalamander : kleinste Nederlandse soort, voornamelijk in het zuiden van het land.

larve Kamsalamander

Kleine watersalamander:

Meest algemene Nederlandse soort, man 9 à 10/11 cm., vr. 8 tot 10 cm. Kop iets langer dan breed, romp kort, slanke pootjes, staart iets langer dan kop en romp samen. Het mn. heeft in de paartijd een hoge ononderbroken kam. Komt voor in geheel Nederland, voortplanting in voornamelijk stilstaand water.

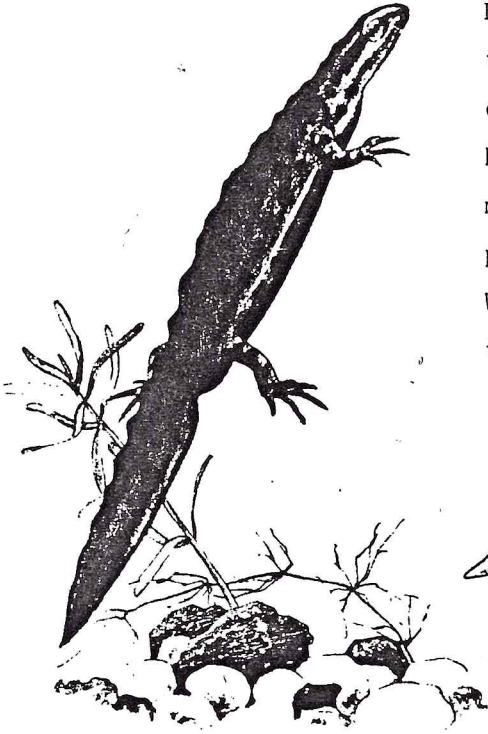

larve
Kleine Watersalamander
of Draadstaartsalamander

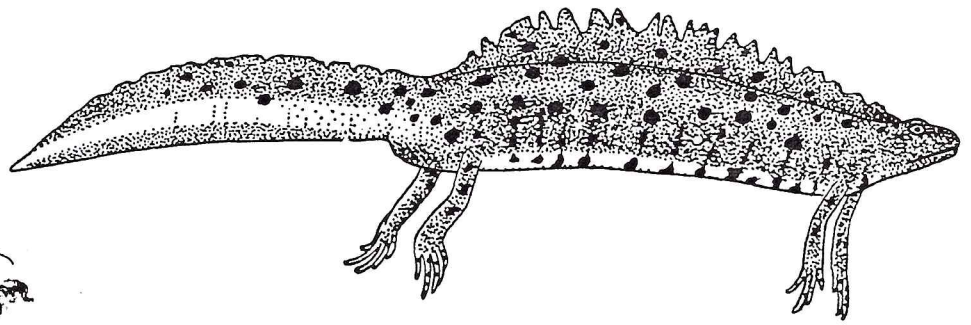
Buiten de winterslaap voornamelijk in het water ver-
toevend. Voorjaarstrek afhankelijk van weersomstan-
digheden (temperatuur en vochtigheidsgraad).

Na twee jaar geslachtsrijp, na vier jaar volgroeid,
max. 15 jaar oud. Losse eierafzetting tussen water-
planten.

Wordt o.a. bedreigd door watervervuiling en verkeer
tijdens trekperiode.

Mannetje kleine watersalamander.

Kamsalamander; mannetje in bruiloftskleed.

Grote watersalamander of kamsalamander:

Nederlands grootste salamandersoort, mn. 13 cm., vr. 16 tot 18 cm. Stevige poten,
afgeplatte kop, lange romp, staart iets korter dan romp en kop tesamen.

Voornaamste kenmerk: onderzijde romp geeloranje, oranje tot rood met zwarte vlekken.

Vrijwel in geheel Nederland voorkomend. Voorkeur voor stilstaand water. In het wa-
ter verborgend levend. In de avonden vaak op het land op jacht naar insecten.

Overwintert zowel op het land als in het water.

Vrouwte legt honderden eieren tot in augustus toe, zelfs laat uitgekomen larven
zouden kunnen overwinteren.

Na 3 jaar geslachtsrijp, max. leeftijd ongeveer 20 jaar.

Door biotoopvernietiging, verkeer e.d. snelle achteruitgang.

Padden (5 soorten)

Vroedmeesterpad : Alleen in Zuid-Limburg, vrij zeldzaam

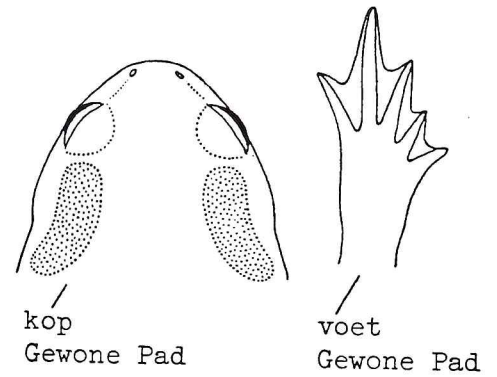
Geelbuikvuurpad : Alleen in Zuid-Limburg, lijkt zich niet te kunnen handhaven.

Knoflookpad : Verspreiding en aantallen onbekend, voorkeur voor zandige
gronden, meestal langs rivieren(tjes).

Gewone pad

Meest bekende en algemeen voorkomende Nederlandse amfibie. Onmiskenbaar, tamelijk
plomp en fors, afgeplatte kop met uitstekende ogen, ruwe droge wrattige huid,
stevige poten waarvan de achterste met duidelijke zwemvliezen. Kleur van gelig
tot bruin/groenachtig. Ogen goudkleurig. Vr. tot 12 cm., man. tot ongeveer 7 cm.
Man piept wanneer achter de voorpoten beetgepakt, waterhoenachtig geluid.

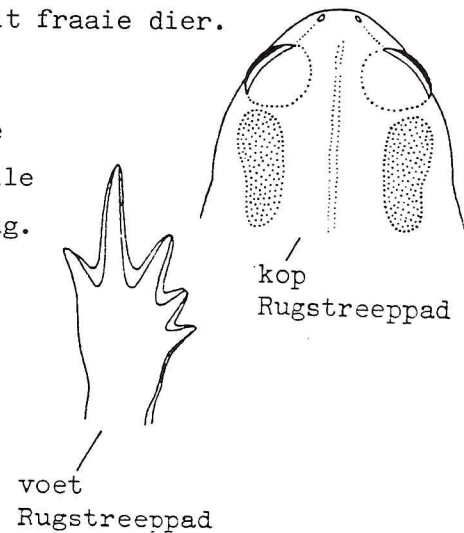
In de voortplantingstijd hebben de mannetjes zwarte kopulatieborstels op de vingers van de voorpoten. Wijd verspreid in Nederland maar stelt wel eisen aan leefomgeving o.a. wat betreft voedselaanbod, schuilgelegenheid en voortplantingsmogelijkheden. Eieren in snoeren, 2000 tot 7000 eieren. Na 3 tot 4 jaar geslachtsrijp, kunnen vrij oud worden (gevallen bekend van ruim 30 jaar).

Overwinteren vooral in holen in de grond, zelfs tot 1 meter diepte. Voortplanting ten alle tijde in het water waar ze zelf uit het ei gekomen zijn. Legt grote afstanden af tijdens de trek in maart-april, veel verkeersslachtoffers. Bekend is de zgn. amplex, het man. omklemt met de voorpoten het vrouwtje en laat zich gedurende 2 à 3 weken dragen totdat de buitenlichaamlijke bevruchting plaatsvindt. Paddenakties leren steeds meer over de levenswijze van dit fraaie dier.

Rugstreepad

Typische pad, kleiner dan gewone pad (6 tot 8 cm.), zware poten, relatief grote ogen. Belangrijkste kenmerk de smalle lichtgele/witachtige streep over het midden van kop en rug. Voorkeur voor zandige gronden en ondiepe wateren. Komt plaatselijk talrijk voor (uiterwaarden) maar wordt door allerlei oorzaken sterk bedreigd.

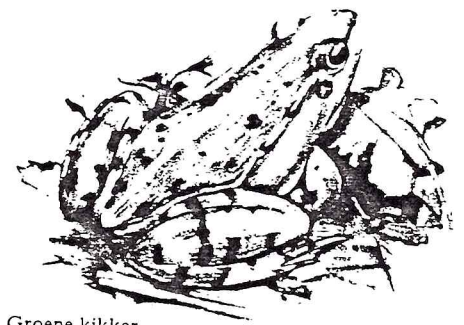
kikkers

Boomkikker : Kwam op veel plaatsen voor, maar is of op veel plaatsen verdwenen of zeer zeldzaam.

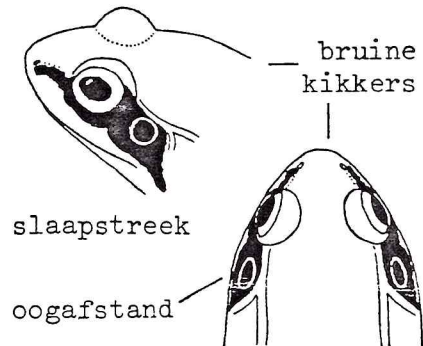
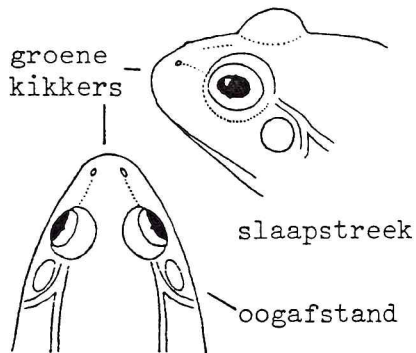
Heikikker : Vrij algemeen voorkomend, vaak verward met bruine kikker. Sterk bedreigd door biotoopachteruitgang (veengebieden, vochtige heide, lage graslanden).

Groene kikker: Komt in Nederland in drie vormen voor (ook wel het groene kikkercomplex genoemd). Te complex om dus op in te gaan. Onderscheidt zich van bruine- en heikikker door ontbreken van slaapvlek en de dichtbijeestaande ogen.

Is ook meer groen van kleur al dient hierbij wel enige voorzichtigheid te worden betracht. Is ook meer in en bij het water waar te nemen dan andere soorten kikkers.

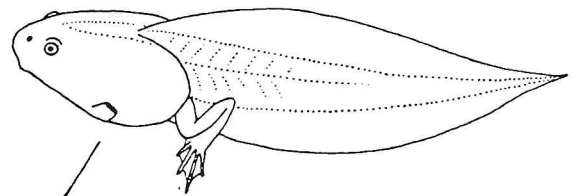
Kenmerkt zich ook door de bekende kikkerconcerten, is ook een zoonbidder (groene kikker op gele plomp). Voortplanting in april/mei. Eiklumpen.

Bruine kikker: Wijd verspreid. Van 6 tot 10 cm. groot. Variabele kleuren, vaak helder-bruin maar ook geel tot grijsachtig, groen tot bijna zwart. Korte achterpoten, donkere slaapvlekken en de stand van de ogen zijn kenmerken. Kan ook redelijk goed tegen de kou. Korte winterslaap van november tot eind februari/begin maart. Overwintert zowel op land als in het water.

Buiten de paartijd van maart-mei zelden in het water. Geen echte kwaker, eieren in klumpen, jonge kikkers soms zo massaal dat van "kikkerregen" wordt gesproken.

Talrijk, veel verkeersslachtoffers tijdens trek.

larve groene kikker

Reptielen

Moerasschildpad (Europese) - Alleen ontsnapte exx. bekend.

Lederschildpad : tot 2 meter lang, ongeveer 1000 kg.

Karetschildpad : tot 1.20 meter lang, 500-600 kg.

Soepschildpad : tot 1.65 meter lang

Dikkopschildpad : tot 1.80 meter lang

Kempzeeschildpad : tot 0.70 meter lang

Zeeschildpadden komen in het algemeen in tropische streken voor, tijdens trekperiodes worden ze ook wel langs onze kust waargenomen of spoelen dode exx. aan.

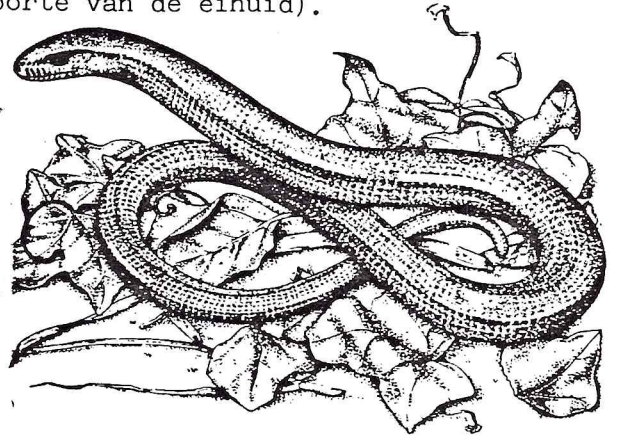
Hazelworm : Geen slang maar een pootloze hagedis. Leeft verborgen maar is algemener dan men denkt. Zeer fraai dier van 40-60 cm. Variabel gekleurd, van zeer licht tot soms bijna zwart.

Onderscheid van slangen: trager en minder soepele voortbeweging, beweeglijke oogleden, vaak onvolledige stompe staart. Winterslaap, eierlevendbarend (jongen ontwikkelen zich in moederlichaam en bevrijden zich direct na de geboorte van de eihuid).

Zandhagedis : Vooral op zandige gronden, biotoopachteruitgang en daardoor steeds zeldzamer.

Levendbarende hagedis : Weinig van bekend.

Muurhagedis : Vrijwel zeker alleen in Maastricht nog een populatie.

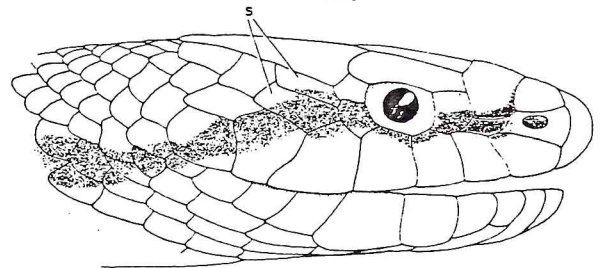

Hazelworm

Gladde slang : Vooral in heidevelden en bosranden met name oosten, midden en zuiden van het land. Sterk bedreigd. Niet giftig.

Ringslang : Van 75 tot 120 cm. Verspreid over geheel Nederland. Vooral in vochtige omgeving. Bepaald niet talrijk. Niet giftig, voedsel o.a. amfibieën, kleine visjes.

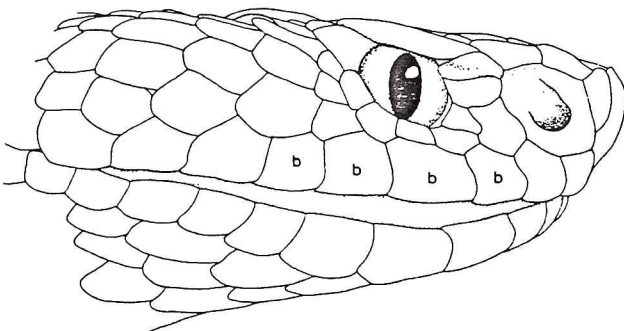
Adder : Korte stevige slang van 50 tot 65 cm. Zig-zag tekening belangrijkste kenmerk. Vooral voorkomend in Zuid/Oost Friesland.

Rechterzijde kop Gladde Slang

Maar ook Drente, Groningen, Overijssel, het Gooi, Gelderland, Brabant en Limburg.

Giftig, vlucht voor mensen en bijt dan pas in uiterste nood, van alle bekende beten bij mensen blijkt 2% een dodelijke afloop te hebben gehad (3 gevallen). Behandeling met serum na beet is zeer zeker aan te raden, maar voor gezond en sterk persoon is geen groot gevaar aanwezig. Wordt sterk bedreigd door met name allerlei menselijke activiteiten.

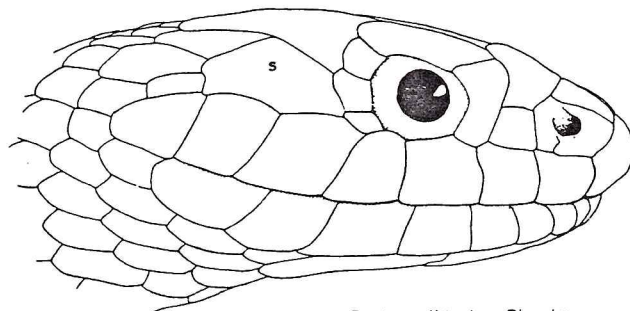
Rechterzijde kop Adder

Voortplanting

Amfibieën droppen hun eieren in het water, enkele uitzonderingen daargelaten. Reptielen leggen hun eieren op het land in holen, meestal in zandige gronden. Larven ontwikkelen zich dus in eieren.

We kennen wel "levendbarende" reptielen, echter de larve of het betreffende dier ontdoet zich dan tijdens of direkt na de geboorte van het eiomhulsel.

Gaan we naar de gewone pad als voorbeeld. Vanaf maart-april verlaten de gewone padden hun winterschuilplaats op weg naar het water waar de voortplanting zal plaatsvinden. De man. over het algemeen iets eerder dan de vrouwtjes.

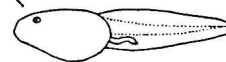
Rechterzijde kop Ringslang

Onderweg naar het water kunnen zich al paartjes vormen, de zgn. amplex. Het grotere vr. draagt het man. mee op haar rug, het man. omklemt met zijn voorpoten het vr.

In het water duurt het nog ongeveer 2 weken voor de paring. Als de eieren het lichaam uitgedrukt worden bevrucht het man. de eieren, een uitwendige bevruchting dus.

De 2000-7000 eieren worden in snoeren tussen waterplanten gehecht. Na al ongeveer een week kunnen de larven uit het ei komen, via een metamorfose van larve tot kikkervisje met achterpoten zich na ongeveer 3 maanden een ongeveer 1 cm. groot padge. Na die tijd verlaten ze het water om na enige jaren weer terug te keren om zich op hun beurt voort te planten. Uit die 2000-7000 eieren blijven er uiteraard slechts enkele over die als volwassen pad voortleven. Het systeem van leven en laten leven!

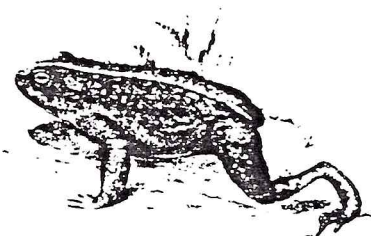
larve
Gewone Pad
of Rugstreepad

Bedreigingen van Reptielen en Amfibieën

Een aantal vermelde Nederlandse soorten worden sterk bedreigd in ons land en het is de vraag of deze soorten voor Nederland behouden kunnen blijven.

De oorzaken voor deze achteruitgang/bedreiging mogen zo langzamerhand als bekend worden verondersteld. Ze gelden immers voor zoveel dieren- en plantensoorten.

Rugstreepad.

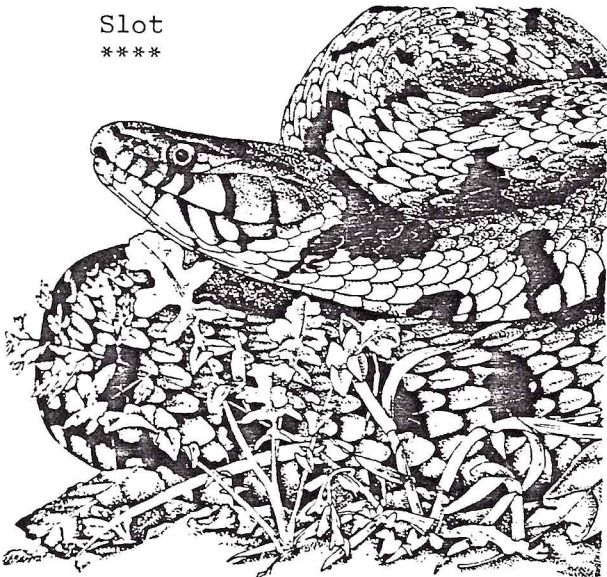
Enkele oorzaken zijn:

- a) Veranderde waterbeheersing
- b) Veranderde landbouwmethoden/ruilverkavelingen
- c) Vervuiling van het water en biotoop
- d) Toenemende rekreatiedruk in tal van gebieden
- e) Verkeer
- f) Natuurgebieden welke steeds meer het karakter van een eiland krijgen, omringd door bebouwing of andere milieu-onvriendelijke activiteiten.

Door met name de watervervuiling hebben de amfibieën in de jaren '50 en '60 veel te lijden gehad. Door allerlei maatregelen is de kwaliteit van het oppervlaktewater sterk verbeterd sinds de midden jaren '70. Een aantal soorten amfibieën zijn sinds die tijd weer duidelijk in aantal toegenomen.

De toekomst voor amfibieën en reptielen is echter nog steeds somber te noemen en er zullen dan ook tal van maatregelen genomen dienen te worden.

Slot

Ringslang

Het voorafgaande geeft slechts een schets van amfibieën en reptielen, verre van volledig. Hopelijk heeft het wel bijgedragen dat het beeld van deze fraaie en nuttige dieren is bijgesteld in positieve zin zover dat nog nodig was.

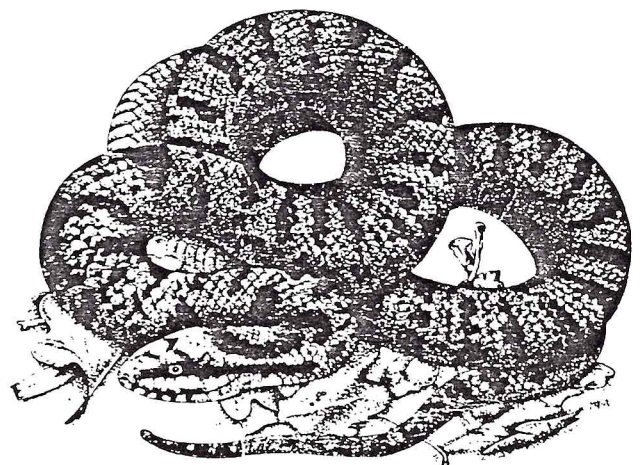
Zij nemen een rechtmatige plaats in binnen het ecosysteem en ook de mens heeft alle belang bij het voortbestaan van deze soorten.

Een goed voorbeeld is de ramp die dreigt in met name India en Bangla Desh. Ten behoeve van vooral de westerse mens worden tientallen miljoenen kikkers gevangen die hier als kikkerbilden op het

menu staan. Echter het gevolg is dat er ware insektenplagen ontstaan, de malaria zichtbaar oprukt in deze gebieden en dat er in toenemende mate met steeds sterkere landbouwgiften wordt gewerkt.

Sinds kort wordt er stevig aan de bel getrokken om hier iets aan te doen. Echter een simpel vangverbod is niet de oplossing, voor veel mensen is het een belangrijke inkomstenbron.

Fraaie en nuttige dieren, meer dan het behouden waard. Er zijn boeken volgeschreven maar toch is er eigenlijk maar weinig

Gladde slang

bekend, een reden temeer om er de nodige aandacht aan te schenken.

De N.V.W.C. tracht o.a. door middel van het paddenproject hier iets aan te doen.

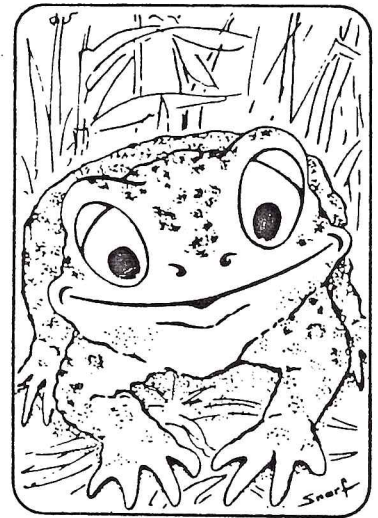
Doet u ook mee?

Harry van de Warenburg.

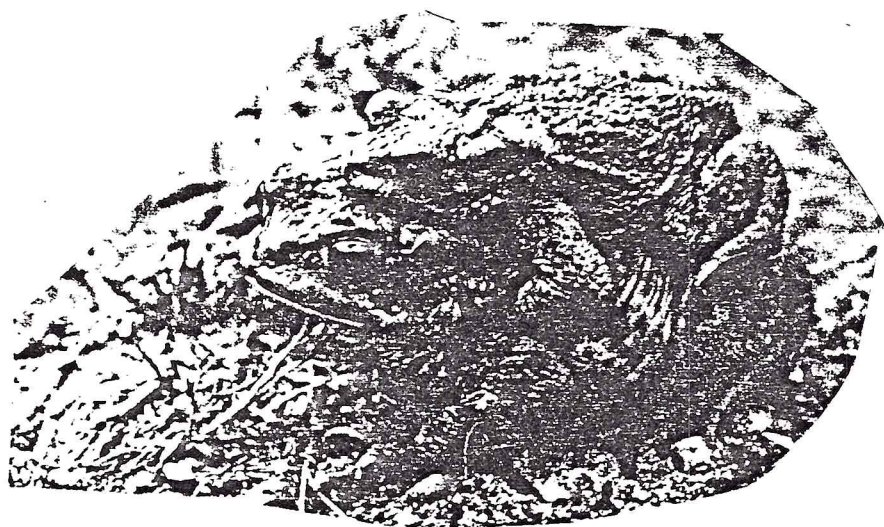
Aan te raden literatuur voor nadere oriëntatie:

- 1) Amfibieën en Reptielen in Nederland.
Uitgave K.N.N.V. - 1980
Kosten ongeveer f 8,--
- 2) Elseviers reptielen- en amfibieëngids.
Arnold N., J.A. Burton en D.W. Ovenden (1978)
- 3) Lacerta - tijdschrift reptielen en amfibieën.
- 4) Beschermden dieren en planten.
H.J.W. Schimmel.
Uitgave ministerie van W.V.C. te Rijswijk

Paddenproject

**Natuur- en Vogelwacht
'Mag ik op 't pad?'**

Parende Gewone Padden.

De Fransche School: 16 maart 1985, 10.00 uur.

Onder grote belangstelling overhandigde Frans (die school is helemaal niet van hem) met enkele woorden, aan onze eerste burger de nieuwste trots van de N.V.W.C. Een literair meesterwerk, zonder twijfel. Dit zult u echter zelf al gekonstateerd hebben. Na het boekje gelezen te hebben kunt u de bijgevoegde bladwijzer nog als accept-girokaart gebruiken ook.

De pers was bij de opening ruim vertegenwoordigd. Het geklik van de camera's was niet van de LUCHT en Frans ging daar dan ook LIFE in. Voor Ference viel de opening wat tegen. De burgemeester had namelijk geen hoge zwarte hoed op, en een gouden ketting had hij ook niet om.

Diverse regionale en landelijke verenigingen met betrekking tot natuur en milieu waren met een kraampje aanwezig op een informatiemarkt, waar de N.V.W.C. natuurlijk ook niet aan ontbrak. Het jubileumboekje was er ook verkrijgbaar.

Op onze tentoonstellingsborden kon men een indruk krijgen van de activiteiten der diverse werkgroepen, aan de hand van foto's, gereedschap en kollages.

Dat ons tienjarig bestaan niet ongemerkt voorbij is gegaan blijkt wel uit de geschenken. Deze bestonden o.a. uit zelfgebakken koek, een prachtige klok met als wijzerplaat een L.P., een bloemstuk, een droogstuk in de vorm van een model achter glas en geld.

De feestavond ging van start met twee films in een uitverkochte "school". Twee man op één stoel werd getolereerd. Om onze dorst op te wekken betrof het films over het "zilte nat". Deze films behoeven verder geen betoog, en aan de stilte in de zaal was het te merken dat er werd genoten.

Nadat het EINDE op het "doek" verschenen was, werd er een pauze gehouden om de jongsten onder de aanwezigen naar Klaas Vaak te brengen.

Chris Kalden stond nu voor de taak de overgeblevenen wakker te houden of dito te schudden. Dit lukte hem moeiteloos, al deed de stilte in de zaal anders vermoeden. Na het serieuze gedeelte verhaalde Chris nog anekdoten uit de "goede oude tijd".

Hoewel de carnaval reeds lang voorbij was, liepen er toch nog opvallend geklede personages rond. Het is mij niet bekend of deze lieden ook tot onze respectabele vereniging behoren. Vreemde vogels waren het in ieder geval wel. Voor mij persoonlijk was dit optreden het klapstuk van de avond. Nu al kijk ik verlangend uit naar 1990. ARTIESTEN, bedankt voor het verpozen.

Arie.

Natuur in de stad.

In een vorig artikel in de Hak-al is uitgebreid ingegaan op de natuurlijke be-groeiingen op muren. Toen reeds werd aangekondigd dat er een volgend artikel zou verschijnen dat een overzicht zou geven van de verdere plantengroei in de bebouwde kom van Culemborg.

Het inventariseren van wilde planten in steden is een bezigheid die niet iedere florist even plezierig vindt. Vaak wordt gedacht: "Wat moeten we in de stad doen, daar groeit immers toch niets bijzonders". Een uitzondering wordt dan gemaakt voor de mooiere muurvegetaties. Maar toch, ook zonder de muurvegetaties is er in de meeste steden nog genoeg op plantengebied te beleven. Nog elk jaar b.v. worden er in de stedelijke gebieden van Nederland nieuwe soorten voor ons land ontdekt, iets wat in het landelijk gebied sinds lang niet meer is gebeurd. De nieuw gevonden planten zijn vrijwel allemaal zgn. adventieven. Adventieven zijn soorten waarvan de zaden of sporen onopzettelijk door de mens van elders zijn aangevoerd. Dit kan o.a. bij de aanvoer van landbouwprodukten, grond en gesteenten.

Naast de muurplanten en adventieven is er een derde groep die regelmatig in de stedelijke gebieden wordt aangetroffen. Het betreft de verwilderde soorten, b.v. verwilderde sierplanten of verwilderde landbouwgewassen.

Verder worden er in de stedelijke gebieden, vooral op braakterreinen veel planten aangetroffen die behoren tot de zgn. pioniers, dat zijn planten die maar weinig eisen stellen en de grond eigenlijk geschikt maken voor planten die hogere eisen stellen.

In Culemborg zijn van alle vier groepen vertegenwoordigers gevonden. Om verwarring te voorkomen zal eerst worden uitgelegd wat met 'in Culemborg' wordt bedoeld.

De planten in onderstaande lijst zijn alle in het stedelijk gebied van Culemborg gevonden. Vooral het gebied binnen de grachten, het oude steenfabriekterrein, de kades langs de Lek, het perron van het station en het industriegebied zijn regel-matig bezocht. Voor het laatste, het industriegebied geldt dat er geen planten ge-noteerd zijn die voorkomen in de stukjes resterende lanbouwgrond, maar alleen van die plaatsen die recent door de mens onderhanden genomen zijn.

Andere plaatsen binnen de bebouwde kom van Culemborg werden minder vaak of niet bezocht.

Onderstaande lijst is dan ook niet compleet, maar is hopelijk een aanzet tot een meer systematisch onderzoek naar de natuurlijke waarden, in het bijzonder van de begroeiingen van de stad Culemborg.

De soorten zijn per familie gerangschikt, de families worden in alfabetische volg-orde behandeld. De gevolgde nomenclatuur is dezelfde als gebruikt in de Flora van Nederland, Heukels/Van der Meijden, 1983.

In het algemeen wordt volstaan met het noemen van de naam van een gevonden soort, maar in een aantal gevallen zal iets verteld worden over de groeiplaats, mate van

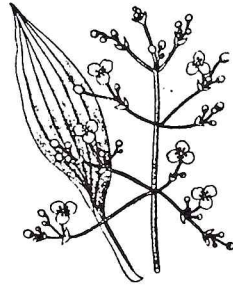
voorkomen, herkomst, bijzonderheden e.d.

Deze niet systematische inventarisatie is verricht in de jaren 1979 t/m 1984.

Lijst van gevonden planten in Culemborg:

Aceraceae

- Acer campestre
- Acer platanoides
- Acer pseudoplatanus

GROTE WATERWEEGBREE

Alismataceae

- Alisma plantago-aquatica

Amaranthaceae

- Amaranthus retroflexus

Amaryllidaceae

- Galanthus nivalis
- Narcissus pseudonarcissus ssp. malor

Apocynaceae

- Vinca minor

Araceae

- Acorus calamus

Araliaceae

- Hedera helix

Athyriaceae

- Athyrium filix-femina

Azollaceae

- Azolla filiculoides

Balsaminaceae

- Impatiens glandulifera
- Impatiens parviflora

Betulaceae

- Alnus glutinosa
- Betula pendula

HONDSTONG

Boraginaceae

- Borago officinalis
- Cynoglossum officinale

- Myosotis arvensis
- Myosotis palustre ssp. palustre
- Myosotis ramosissima

Callitrichaceae

- Callitriche platycarpa

Esdoornfamilie

- Spaanse aak
- Noorse Esdoorn
- Gewone Esdoorn

Waterweegbreefamilie

- Grote waterweegbree

Amarantenfamilie

- Papagaaiekruid

Narcissenfamilie

- Sneeuwkllokje
- Trompetnarcis

Maagdenpalmfamilie

- Kleine maagdenpalm

Aronskelkfamilie

- Kalmoes

Klimopfamilie

- Klimop

Wijfjesvarenfamilie

- Wijfjesvaren

Kroosvarenfamilie

- Grote kroosvaren

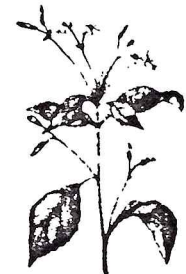
Balsamienfamilie

- Reuzenbalsamien
- Klein springzaad

MAAGDEPALM

KLEIN SPRINGZAAD

Berkenfamilie

- Zwarte els
- Ruwe berk

Ruwbladigen

- Bernagie
- Hondstong De soort groeide op de muur van een schuur achter de Zandstraat.
- Middelst vergeet-mij-nietje
- Moeras-vergeet-mij-nietje
- Ruw-vergeet-mij-nietje

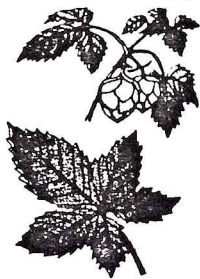
Sterrekroosfamilie

- Gewoon sterrekroos De Sterrekroos-soorten zijn alleen met rijpe vruchten te herkennen.

Cannabaceae

Humulus lupulus

HOP

Hennepfamilie

Hop Na de bloei en vrucht dragen van een plant achter de Molenwal werden bij het Jach vrij veel zaailingen gevonden.

Caprifoliaceae

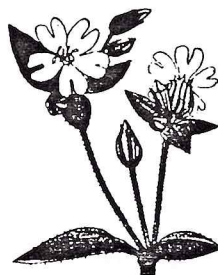
Lonicera periclymenum
Sambucus nigra
Sambucus nigra cv. *Laciniata*

Kamperfoelifamilie

Wilde kamperfoelie
Gewone vlier
Peterselievlier

Caryophyllaceae

Cerastium arvense
Cerastium fontanum
Corrigiola litoralis

AVONDKOEKOEKSBOEM

Anjerfamilie

Akkerhoornbloem
Gewone hoornbloem
Riempjes Op het perron van het N.S.-station groeide dit plantje tussen de trottoirtegels.

Saponaria officinalis
Sagina procumbens
Silene dioica
Silene gallica

Zeepkruid
Liggend vetmuur
Dagkoekeksbloem
Franse silene Deze adventieve soort werd op een braakterrein bij het politiebureau gevonden.

Silene pratensis
Silene vulgaris

BLAASSILENE

Avondkoekeksbloem
Blaassiline

Ceratophyllaceae

Ceratophyllum demersum

Hoornbladfamilie

Gedoornd hoornblad

Chenopodiaceae

Atriplex hastata
Atriplex hortensis
Atriplex patula
Chenopodium album
Chenopodium ficifolium
Chenopodium glaucum
Chenopodium polyspermum
Chenopodium rubrum
Corispermum leptopterum

Ganzevoetfamilie

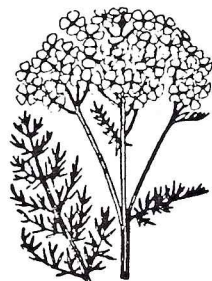
Spiesmelde
Tuinmelde
Uitstaande melde
Melganzevoet
Stippelganzevoet
Zeegroene ganzevoet
Korrelganzevoet
Rode ganzevoet
Smal vlieszaad Op het zandlichaam van de nieuwe rondweg groeide de soort massaal.

Salsola kali ssp. *ruthenica*

Loogkruid Enkele planten op het zandlichaam van de nieuwe rondweg.

Compositae

Achillea millefolium
Anthemis cotula
Arctium lappa
Arctium pubens
Artemisia vulgaris
Bellis perennis
Bidens cernua
Bidens tripartita
Calendula arvensis
Centaurea jacea
Cichorium intybus
Cirsium arvense
Cirsium vulgare

DUIZENBLAD

Composietenfamilie

Duizendblad
Stinkende kamille
Grote klis
Gewone klis
Bijvoet
Madeliefje
Knikkend tandzaad
Gevleugeld tandzaad
Akker goudsbloem
Knoopkruid
Wilde cichorei
Akkerdistel
Speerdistel

WILDE CICHOREI

Compositae

Crepis biennis
 Crepis capillaris
 Erigeron canadensis
 Eupatorium cannabinum
 Galinsoga ciliata
 Galinsoga parviflora
 Gnaphalium uliginosum
 Hieracium murorum

Hypochaeris radicata
 Lapsana communis
 Lactuca serriola f. integrifolia
 Lactuca serriola f. serriola
 Lactuca virosa

Leontodon autumnalis
 Leucanthemum vulgare
 Matricaria discoidea
 Matricaria maritima
 Matricaria recurita
 Onopordon acanthium
 Picris hieracioides
 Senecio erucifolius
 Senecio jacobea var. jacobea
 Senecio viscosus
 Senecio vulgaris
 Silybum marianum

Solidago canadensis
 Solidago gigantea
 Sonchus arvensis var. arvensis
 Sonchus asper
 Sonchus oleraceus
 Tanacetum parthenium
 Tanacetum vulgare
 Taraxacum spec.

Tragopogon pratensis ssp. pratensis
 Tussilago farfara

Convolvulaceae

Calystegia sepium
 Convolvulus arvensis

Corylaceae

Carpinus betulus
 Corylus avellana

Compositetenfamilie

Groot streepzaad
 Klein streepzaad
 Canadese fijnstraal
 Koninginnekruid
 Harig knopkruid
 Klei knopkruid
 Moerasdroogbloem
 Muurhavikskruid

Eén plant op oude stadsmuur bij het parkeerterrein aan 't Jach. Is nadien niet meer gezien.

Biggekruid
 Akkerkool
 Kompassla
 Kompassla
 Gifsla

Vele planten op het braakterrein aan de Korte Meent en in een zandbak aan de Prijsestraat.

Herfstleeuwetand
 Margriet
 Schijfkamille
 Reukloze kamille
 Echte kamille
 Wegdistel
 Bitterkruid
 Smalbladig kruiskruid
 Jacobskruiskruid
 Kleverig kruiskruid
 Klein kruiskruid

JACOBSKRUISKRUID

Mariadistel Eén plant op het braakterrein bij het politiebureau.

Canadese guldenroede
 Late guldenroede
 Akkermelkdistel
 Brosse melkdistel
 Gewone melkdistel

BOERENWORMKRUID

Moederkruid
 Boerenwormkruid
 Paardebloem Het onderscheiden van de vele soorten is specialistenwerk. Wel staat vast dat de gevonden exx. behoren tot de sectie *Vulgaria*.

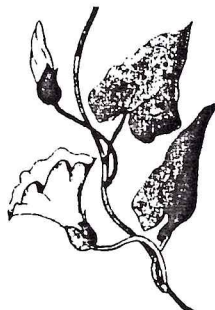
Gele morgenster
 Klein hoefblad

SCHIJKAMILLE

KLEIN HOEFBLAD

HAAGWINDE

Windefamilie

Haagwinde
 Akkerwinde

Hazelaarfamilie

Haagbeuk Onder aangeplante bomen vaak veel zaailingen.

Hazelaar

Crassulaceae

Sedum acre
Sedum album

MUURPEPER

Sedum sexangulare
Sedum telephium ssp. telephium

Cruciferae

Alliaria petiolata
Arabidopsis thaliana
Barbarea vulgaris
Berteroa incana

Brassica nigra
Brassica napus
Capsella bursa-pastoris
Cardamine hirsuta
Cardamine pratensis
Cardaminopsis arenosa

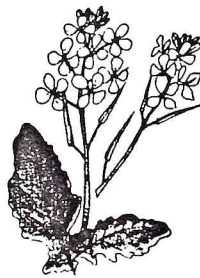
MUURBLOEM

Cheiranthus cheiri

Diplotaxis tenuifolia
Erophila verna

Erysimum cheiranthoides
Lepidium ruderal

Lobularia maritima
Lunaria annua
Raphanus raphanistrum
Rorippa amphibia
Rorippa palustre
Rorippa sylvestris
Sinapis arvensis
Sisymbrium altissimum
Sisymbrium officinale
Thlaspi ervense

HERIK

Cyperaceae

Carex acuta
Carex arenaria
Carex acutiformis
Carex disticha
Carex hirta
Carex nigra

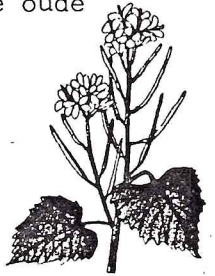
Carex ovalis

Carex riparia

Vetplantenfamilie

Muurpeper
Wit vetkruid Een vrij algemene
soort op de oude
stadsmuur.

Zacht vetkruid
Gewone hemelsleutel

Kruisbloemenfamilie

Look-zonder-look
Zandraket LOOK ZONDER LOOK
Gewoon barbarakruid

Grijskruid Deze aan de andere kant
van de Lek vrij algemene
plant werd enkele malen
aangetroffen bij de los-
wal aan de Lek.

Zwarte mosterd
Koolzaad
Herderstasje
Kleine veldkers
Pinksterbloem
Zandscheefkelk Vele exx. op een met
lava verhard pad op
het industrieterrein.

Muurbloem Op enkele vochtige muur-
tjes. Of het wilde, danwel
uit tuinen verwilderde
exx. zijn is niet bekend.

Gewone zandkool
Vroegeling Door de zeer vroege
bloeitijd wordt dit
kleine plantje bij inven-
tarisaties vaak gemist.

Gewone steenraket
Steenkruidkers Een aantal exx. op
het braakterrein aan
de Korte Meent.

Zeeschildzaad
Judaspennig
Knopherik
Gele waterkers
Moeraskers
Akkerkers
Herik
Hongaarse raket
Gewone raket
Witte krodde

KNOPHERIK

Cypergrassenfamilie

Scherpe zegge
Zandzegge
Moeraszegge
Tweerijige zegge
Ruige zegge
Zwarte zegge Een beperkt aantal
planten langs de Burg.
Keestrasingel.
Hazezegge Een groot aantal planten
achter het voormalige
hofje bij het politiebureau.
Oeverzegge

Cyperaceae

Eleocharis palustris ssp. *palustris*

Scirpus lacustris ssp. *lacustris*

Dipsacaceae

Dipsacus fullonum

Dryopterideceae

Dryopteris dilatata

Dryopteris filix-mas

Equisetaceae

Equisetum arvense
Equisetum litorale

Equisetum palustre

Euphorbiaceae

Euphorbia esula
Euphorbia helioscopia
Euphorbia lathyris

Euphorbia peplus
Mercurialis annua

Fagaceae

Fagus sylvatica
Quercus robur

Geraniaceae

Erodium cicutarium ssp. *cutarium*
Geranium dissectum
Geranium molle
Geranium pusillum
Geranium pyrenaicum

Geranium robertianum

Cypergrassenfamilie

Gewone waterbies Een klein aantal planten op het braakterrein bij het politiebureau.

Mattenbies Eén enkele plant op bovengenoemd terrein.

Kaardebolfamilie

Wilde kaardebol Enkele planten op het terrein waar nu de Boerenstraat gelegen is.

Niervarenfamilie

Brede stekelvaren Eén plant ong. 10 cm. groot op een muur achter de Zandstraat.

Mannetjesvaren Op enkele vochtige muurtjes langs de grachten. Vooral achter de mariakroon zeer veel.

Paardestaartenfamilie

Heermoes
Bastaardpaardestaart Deze bastaard van *E. arvense* met *E. fluviatile* is op enkele natte plaatsen op een braakterrein achter de Zandstraat gevonden.

Lidrus

Wolfsmelkfamilie

Heksenmelk Enkele planten bij de loswal aan de Lek.

Kroontjeskruid
Kruisbladige wolfsmelk Dit oude artsennijgewas is op meerdere plaatsen verwilderd gevonden.

Tuinwolfsmelk
Eénjarig bingelkruid

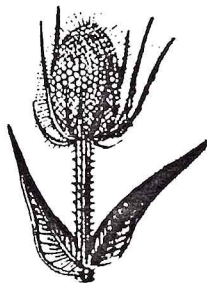
Beukenfamilie

Beuk
Zomereik

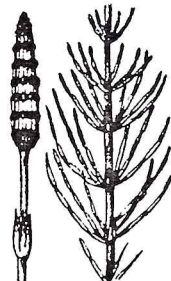
Ooievaarsbekfamilie

Gewone reigersbek
Slipbladige ooievaarsbek
Zachte ooievaarsbek
Kleine ooievaarsbek
Bermooievaarsbek Vrij algemeen in de buurt van de Lek en hier en daar op braakterreinen.

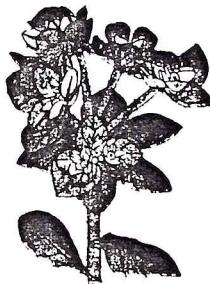
Robertskruid

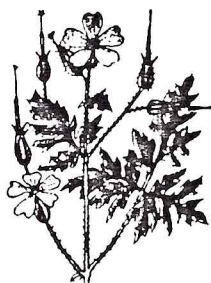
WILDE KAARDEBOL

HEERMOES

KROONTJESKRUID

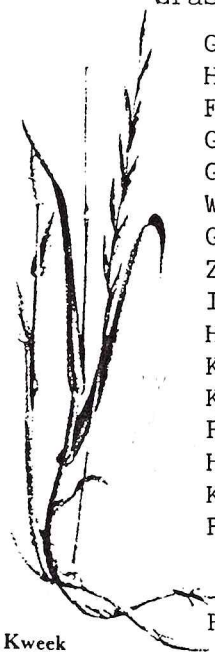

ROBERTSKRUID

Graminea

Grassenfamilie

- Agrostis capillaris
- Agrostis gigantea
- Agrostis stolonifera
- Alopecurus geniculatus
- Alopecurus pratensis
- Apera spica-venti
- Arrhenatherum elatius
- Bromus hordaceus ssp. hordaceus
- Bromus sterilis
- Cynodon dactylon
- Cynosurus cristatus
- Dactylus glomerata
- Deschampsia cespitosa
- Echinochloa crus-galli
- Elymes repens
- Festuca arundinacea

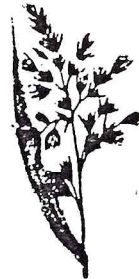

Kweek

- Gewoon struisgras
- Hoog struisgras
- Fioringras
- Geknikte vossestaart
- Grote vossestaart
- Windhalm
- Glanshaver
- Zachte dravik
- IJle dravik
- Handjesgras Hier en daar langs Lek.
- Kamgras
- Kropaar
- Ruwe smele
- Hanepoot
- Kweek
- Rietzwenkgras Op enkele vochtige plaatsen op braakterreinen.
- Reuzenzwenkgras Deze bosplant is enkele keren achter de Mariakroon gevonden.

Festuca gigantea

- Festuca ovina
- Festuca pratensis
- Festuca rubra
- Glyceria fluitans
- Glyceria maxima
- Holcus lanatus
- Holcus mollis
- Hordeum murinum
- Lolium multiflorum
- Lolium perenne
- Panicum miliaceum
- Phalaris arundinacea
- Phalaris canariensis
- Phleum pratense
- Phragmites australis
- Poa annua
- Poa compressus
- Poa pratensis
- Poa trivialis
- Setaria italica
- Setaria pumila
- Vulpia myuros

RIET

- Schapegras Vooral bij het station.
- Beemdlangbloem
- Rood zwenkgras
- Mannagrass
- Liesgras
- Gestreepte witbol
- Gladde witbol
- Kruipertje
- Italiaans raaigras
- Engels raaigras
- Pluimgierst
- Rietgras
- Kanariezaad
- Timotheegras
- Riet
- Straatgras
- Plat beemdgras
- Veldbeemdgras
- Ruw beemdgras
- Vogelgierst
- Geelrode naalbaar
- Langbaardgras Op enkele plaatsen bij het station.

Guttiferae

- Hypericum perforatum

SINT-JANSKRUID

Hertshooifamilie

- St.-Janskruid Op enkele plaatsen op het industrieterrein.

Hippocastaaceae

- Aesculus hippocastanum

Paardekastan Jefamilie

- Witte paardekastanje

Hydrocharitaceae

- Elodea nuttallii

Waterkaardefamilie

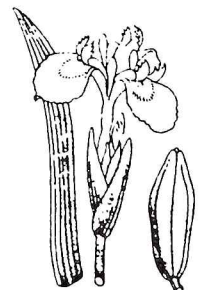
- Smalle waterpest

Iridaceae

- Iris pseudacorus

Lissenfamilie

- Gele lis

GELE LIS

Juncaceae

- Juncus articulatus
- Juncus compressus

- Juncus effusus
- Juncus inflexus

- Luzula campestris

Labiatae

- Galeopsis speciosa

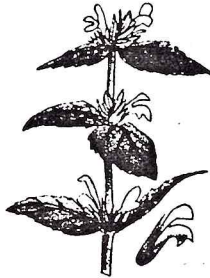
- Galeopsis tetrahit
- Glechoma hederata
- Lamium album
- Lamium maculatum

- Lamium purpurea
- Lamium galeobdolon var. florentinum

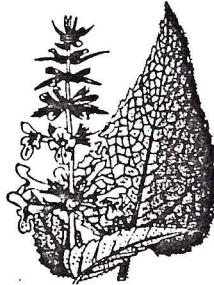
- Lycopus europea
- Mentha aquatica
- Origanum vulgare

- Prunelle vulgaris
- Scutellaria galericulata
- Stachys palustris
- Stachys sylvestris

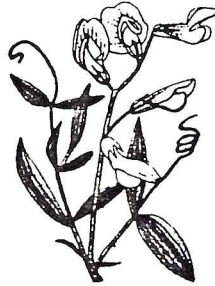
- Thymus pulegioides

HENNEPNEMEL

BOSANDOORN

VELDLATHYRUS

VOGELWIKKE

Leguminosae

- Lathyrus pratensis
- Lotus uliginosus
- Medicago lupulina
- Melilotus altissima
- Melilotus officinalis
- Ononis spinosa
- Trifolium campestre

- Trifolium dubium
- Trifolium hybridum

- Trifolium pratense
- Trifolium repens
- Trifolium striatum

- Vicia cracca
- Vicia hirsuta
- Vicia pannanoica

- Vicia sativa ssp. nigra

Russenfamilie

- Zomprus
- Platte rus Op het industrieterrein en op braakterreinen op vochtige plaatsen.

- Pitrus
- Zeegroene rus Plaatselijk algemeen op braakterreinen.
- Gewone veldbies Zeldzaam in het gazon voor de stadsmuur bij 't Jach.

Lipbloemfamilie

- Dauwnetel Hier en daar in de nieuwbouw en het industrieterrein.
- Gewone hennepnetel
- Hondsdrif
- Witte dovenetel
- Gevlekte dovenetel Eén plant bij de Lek.

- Paarse dovenetel
- Gele dovenetel Hier en daar verwilderd uit tuinen.

- Wolfspoot
- Watermunt
- Wilde marjolein Eén plant op het voormalige braakterrein van de steenfabriek.
- Gewone brunel Soms in vochtige gazons.
- Blauw glidkruid
- Moerasandoorn
- Bosandoorn In de tuin van de Maria-kroon en hier en daar verwilderd.
- Grote wilde tijm Op een plaats langs de Lek.

Vlinderbloemenfamilie

- Veldlathyrus
- Moerasrolklaver
- Hopklaver
- Gele honingklaver
- Akkerhoningklaver
- Kattedoorn O.a. langs de Havendijk.
- Liggende klaver Eén plant bij de Haven.

- Kleine klaver
- Bastaardklaver Veel bij het politiebureau.

- Rode klaver
- Witte klaver
- Gestreepte klaver Enkele planten op een braakterrein achter de Zandstraat.

- Vogelwikke
- Ringelwikke
- Hongaarse wikke Eén plant achter de Zandstraat.
- Smalbladige wikke

KATTEDOORN

vervolg

Leguminosae

- Vicia sativa ssp. sativa
- Vicia sepium
- Vicia tetrasperma ssp. tetrasperma
- Vicia villosa ssp. varia

Lemnaceae

- Lemna minor
- Spirodela polyrhiza

Liliaceae

- Allium vineale
- Ornithogalum umbellatum

Linaceae

- Linum usitatissimum

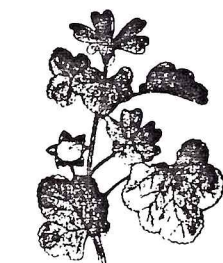
Lythraceae

- Lythrum salicaria

Malvaceae

- Hibiscus trionum

- Malva moschata
- Malva neglecta
- Malva sylvestris

KAASJESKRUID

Nymphaeaceae

- Nuphar lutea
- Nymphaea alba

Oleaceae

- Fraxinus excelsior
- Ligustrum vulgare

Onagraceae

- Chamerion angustifolium
- Circaea lutetiana

- Epilobium ciliatum
- Epilobium hirsutum
- Epilobium montanum
- Epilobium obscurum
- Epilobium parviflorum
- Epilobium tetragonum

HARIG WILGFROOSJE

De soorten van dit geslacht bastaderen onderling zeer gemakkelijk. Waar twee of meer soorten naast elkaar voorkomen, kan men ook zeker bastaarden vinden. De volgende bastaarden zijn in Culemborg met zekerheid herkend: Epilobium brevipilum (E. hirsutum x E. parviflorum).

Oxalidaceae

- Oxalis corniculata
- Oxalis fontana

Vlinderbloemenfamilie

- Voederwikke
 - Heggewikke
 - Vierzadige wikke
 - Bonte wikke
- Enkele planten op het braakterrein aan de Korte Meent.

VOEDERWIKKE

Eendekroosfamilie

- Klein kroos
- Veelwortelig kroos

Lelifamilie

- Kraailook
- O.a. veel langs de Dreven.
- Gewone vogelmelk
- Enkele planten langs de Dreven.

Vlasfamilie

- Vlas

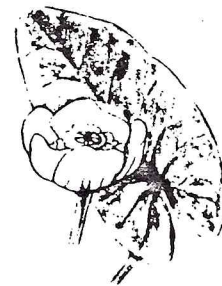
Kattestaartfamilie

- Kattestaart

Kaasjeskruidfamilie

- Drie-urenbloem
- Enkele planten bij het parkeerterrein aan 't Jach.

- Muskuskaasjeskruid
- Klein kaasjeskruid
- Groot kaasjeskruid

GELE PLOMP

Waterlelifamilie

- Gele plomp
- Waterlelie

Olijffamilie

- Gewone es
- Wilde liguster

Teunisbloemfamilie

- Knikkend wilgenroosje
- Groot heksenkruid
- O.a. in de tuin v.d. Mariakroon.
- Beklierd wilgenroosje
- Harig wilgenroosje
- Bergwilgenroosje
- Donkergroen wilgenroosje
- Kleinbloemig wilgenroosje
- Kantig wilgenroosje

Klaverzuringfamilie

- Gehoornde klaverzuring
- Stijve klaverzuring

Papaveraceae

Chelidonium majus
Corydalis lutea

Fumaria officinalis
Papaver dubium
Papaver rhoeas

STINKENDE GOUWE

Plantaginaceae

Plantago lanceolata
Plantago major ssp. major

Polygonaceae

Fagopyrum esculentum
Polygonum amphibium
Polygonum aviculare
Polygonum convolvulus
Polygonum cuspidatum
Polygonum hydropiper
Polygonum lapathifolium
Polygonum mite
Polygonum persicaria
Rumex acetosa
Rumex acetosella
Rumex conglomeratus
Rumex crispus
Rumex hydrolapathum
Rumex maritimus
Rumex obtusifolius ssp. obtusifolius
Rumex x pratensis

SCHAPEZURING

Rumex sanguineus

Polypodiaceae

Polypodium vulgare

Portulacaceae

Claytonia perfoliata

Potamogetonaceae

Potamogeton perfoliatus

Zanichellia palustris ssp. palustris

Primulaceae

Anagallis arvensis ssp. arvensis

Hottonia palustris

Lysimachia nummularia
Lysimachia vulgaris

GUICHELHEIL

Papaverfamilie

Stinkende gouwe
Gele helmbloem In de Ridderstraat
ong. 15 grote exx.
in dakgoot en muur.
Zeker spontaan.

Gewone duivekervel
Kleine klaproos
Gewone klaproos

Weegbreefamilie

Smalle weegbree
Grote weegbree

Duizendknoopfamilie

Boekweit
Veenwortel
Varkensgras
Zwaluw tong
Japanse duizendknoop
Waterpeper
Knopige duizendknoop
Zachte duizendknoop
Perzikkruid
Veldzuring
Schapezuring
Kluwenzuring
Krulzuring
Waterzuring
Zeezuring
Ridderzuring
Een kruising tussen R. obtusifolius
en R. crispus. Komt bijna overal
tussen de stamouders voor.
Bloedzuring

PERZIKKRUID

Eikvarenfamilie

Eikvaren Op een aantal muren in
de binnenstad.

Posteleinfamilie

Winterpostelein In enkele moestuinen

Fonteinkruidfamilie

Doorgroeid fonteinkruid Op één
plaats in de gracht bij
de Havendijk.
Zoetwaterzanichellia Massaal in de
plas bij Achter 't Zand.

Sleutelbloemfamilie

Rood guichelheil In enkele moes-
tuinen.
Waterviolier In een sloot bij de
Dreven.
Penningkruid O.a. bij de Haven.
Wederik

Ranunculaceae

Clematis vitalba

Nigella damascena

Ranunculus acris
Ranunculus ficaria
Ranunculus repens
Ranunculus sceleratus

Resedaceae

Reseda lutea
Reseda luteola

Rosaceae

Crataegus monogyna
Filipendula ulmaria
Fragaria vesca

Geum urbanum

Potentilla anserina
Potentilla reptans
Rosa canina
Rosa rubiginosa
Rosa rugosa
Rubus caesius
Rubus fruticosus (s.l.)
Rubus idaeus
Sorbus aucuparia

Rubiaceae

Galium aparine
Galium odorata

Galium palustre ssp. *elongatum*

Galium palustre ssp. *palustre*

Salicaceae

Populus alba
Populus spec.
Populus tremula
Salix alba
Salix cinerea
Salix fragilis
Salix viminalis
Populus x canadensis

Saxifragaceae

Ribes nigrum

Ranonkelfamilie

Bosrank Eén plant op een muur aan de Everwijnstraat.

Juffertje-in-het-groen Eén keer op het braakterrein bij het politiebureau.

Scherpe boterbloem

Speenkruid

Kruipende boterbloem

Blaartrekkende boterbloem

Resedafamilie

Wilde reseda Beide soorten alleen op het braakterrein bij de steenfabriek.

Rozenfamilie

Eénstijlige meidoorn

Moerasspirea

Bosaardbei Enkele planten op een muur achter de Ridderstraat.

Gewoon nagelkruid Hier en daar verwilderd.

Zilverschoon

Vijfvingerkruid

Hondsroos

Egelantier

Pimpelroos

Dauwbraam

Braam

Framboos

Lijsterbes

Walstrofamilie

Kleefkruid

Lieievrouwebedstro Hier en daar uit tuinen verwilderd en stand houdend.

Rietwalstro Op enkele natte braakterreinen.

Tenger walstro Op één plaats langs de Burg. Keestra-singel.

Wilgenfamilie

Witte abeel

Populier

Ratelpopulier

Schietwilg

Grauwe wilg

Kraakwilg

Katwilg

Canadapopulier

Steenbreekfamilie

Zwarte bes Op een muur achter Gymzaal aan de Ridderstraat.

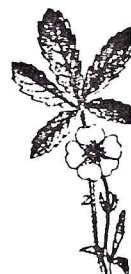
WOUW (RESEDA)

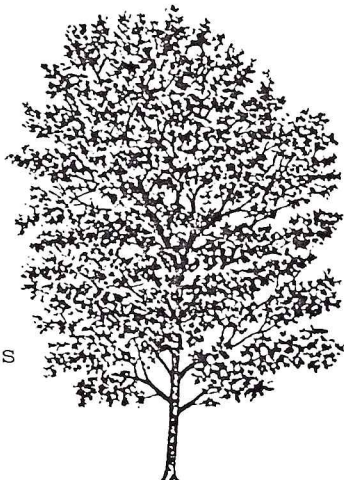
ZILVERSCHOON

LIEIEVROUWEBEDSTRO

VIJFVINGERKRUID

Witte Abeel

Scrophulariaceae

Cymbalaria muralis

Digitalis purpurea

Linaria incarnata

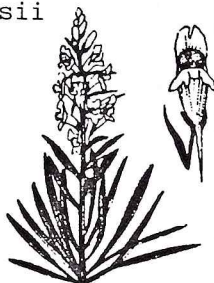
MUURLEEUWEBEK

Linaria vulgaris

Scrophularia umbrosa ssp. neessii

Verbascum thapsus

VLASBEKJE

Veronica arvensis

Veronica catanata

Veronica chamedrys

Veronica filiformis

Veronica hederifolia ssp. hederifolia

Veronica montana

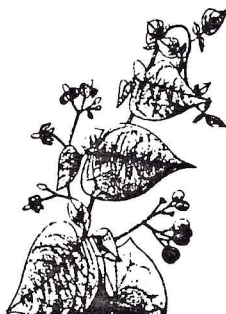
Veronica persica

Veronica serpyllifolia

Solanaceae

Datura stramonium

Hyoascyamus niger

BITTERZOET

Solanum dulcamara

Solanum lycopersicum

Solanum nigrum ssp. nigrum Zw.

Taxaceae

Taxus baccata

Tiliaceae

Tilia x vulgaris

Typhaceae

Typha angustifolia

Typha latifolia

Ulmaceae

Ulmus spec.

Umbelliferae

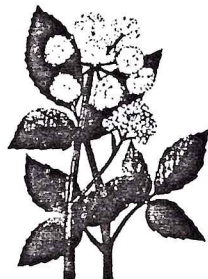
Aegopodium podagraria

Aethusa cynapium

Anthriscus cerefolium

Anthriscus sylvestris

Angelica sylvestris

ZEVENBLAD

Helmkruidfamilie

Muurleeuwebek Op vele plaatsen op de oude stadsmuur.

Vingerhoedskruid Verwilderd uit tuinen.

Gespleten leeuwebek Dit adventief uit het Middellandse Zeegebied werd één keer bij de Korte Meent aangetroffen.

Vlasbekje

Middelst helmkruid Op enkele vochtige plaatsen op braakterreinen.

Koningskaars Aangeplant en verwilderd in de buurt van 't Jach.

Veld-ereprijs

Rode water-ereprijs

Gewone-ereprijs

Draad-ereprijs

Klimop-ereprijs

Bos-ereprijs Verwilderd.

Grote-ereprijs

Tijm-ereprijs

Nachtschadefamilie

Doornappel Deze zeer vergiftige plant groeide naast de parkeerplaats aan 't Jach.

Bilzekruid Ook deze zeer vergiftige plant groeide op het braakterreintje naast de parkeerplaats aan 't Jach.

Bitterzoet

Tomaat Massaal op het braakterrein bij de steenfabriek.

Zwarte nachtschade

Taxusfamilie

Taxus Op een muurtje bij het ziekenhuis.

Lindefamilie

Hollandse linde

Lisdoddefamilie

Kleine lisdodde Op enkele natte braakterreinen.

Grote lisdodde Op één plaats bij het politiebureau.

Iepenfamilie

Iep

Schermbloemfamilie

Zevenblad

Hondspeterselie

Echte kervel Verwilderd.

Fluitekruid

Gewone engelwortel Op vochtige plaatsen.

Berula erecta

Bifora radicans

Coriandrum sativum

Daucus carota

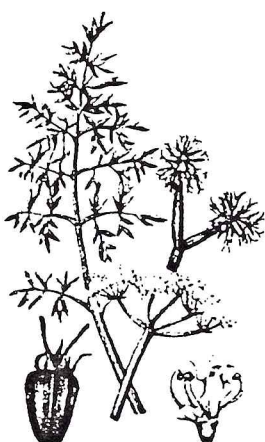
Heracleum mantegazzianum

Heracleum sphondylium

Oenanthe aquatica

Oenanthe fistulosa

Pastinaca sativa

Pijptorkruid

Urticaceae

Urtica dioica

Urtica urens

Valerianaceae

Valeriana officinalis

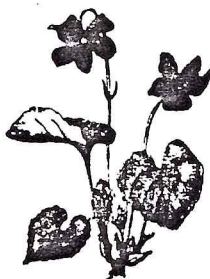
Valerianella locusta

Violaceae

Viola arvensis

Viola cornuta

Viola odorata

MAARTS VIOOLTJE

Aanvullingen op de plantenlijst:

Caryophyllaceae

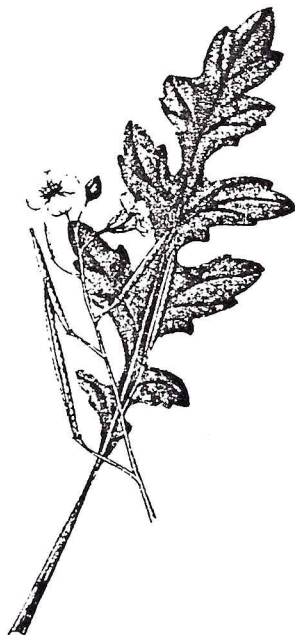
Arenaria serpyllifolia ssp. serpyllifolia

Gypsophylla paniculata

Lychnis flos-cuculi

Stellaria media

Vaccaria hispanica

Muurzandkool

Compositae

Crepis tectorum

Cruciferae

Descurania sophia

Diplotaxis muralis

Eucastrum gallicum

Lepidium densiflorum

Dryopteridaceae

Dryopteris carthusiana

Kleine watereppe Hier en daar langs de vijvers.

Holzaad Dit adventief uit Zuid-Europa werd gevonden in een plantsoentje aan de Molenwal.

Koriander Dit door Marokkanen veel gekweekte kruid verwil-dert gemakkelijk.

Peen

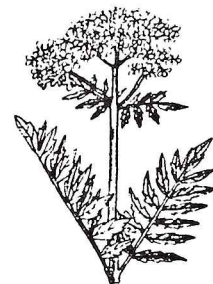
Reuzenbereklaaw

Bereklaaw

Watertorkruid

Pijptorkruid

Pastinaak

VALERIAAN

Brandnetelfamilie

Grote brandnetel

Kleine brandnetel

Valeriaanfamilie

Echte valeriaan

Gewone veldsla O.a. langs de haven.

Viooltjesfamilie

Akkerviooltje Op enkele plaatsen op het zandlichaam van de nieuwe rondweg.

Hoorviooltje Soms veel op braak-terreinen, verwilderd.

Maarts viooltje Op een enkele plaats langs de haven.

Anjerfamilie

Zandmuur Op enkele droge zandige plaatsen.

Bruidssluijer Verwilderde sierplant.

Echte koekoeksbloem Op een braak-terrein bij het poli-tiebureau.

Vogelmuur

Koekruid Op het braakterrein aan de Everwijnstraat.

Comosietenfamilie

Akkerstreepzaad Op één plek bij de loswal aan de Lek.

Kruisbloemenfamilie

Sofiekruid

Muurzandkool Op enkele droge zandige plaatsen.

Schijn raket

Een Kruidkers Standhoudend bij de tennisbaan bij de Ronde Haven.

Niervarenfamilie

Smalle stekelvaren Op een steun-beer van de Mariakroon.

Juncaceae

Juncus bufonius

Leguminosae

Melilotus alba

Medicago sativa ssp. falcata

Lotus corniculatus

Polygonaceae

Rumex palustris

Ranunculaceae

Consolida regalis

Russenfamilie

Greppelrus

Vlinderbloemenfamilie

Witte honingklaver

Sikkelklaver

Gewone rolklaver

In enkele gazons.

Duizendknoopfamilie

Moeraszuring

Ranonkelfamilie

Wilde ridderspoor

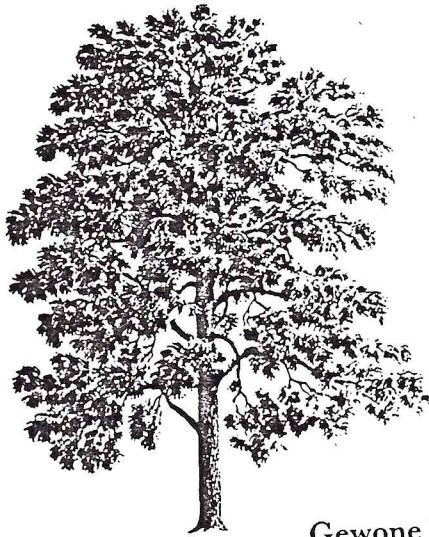
Verwilderd achter de Mariakroon.

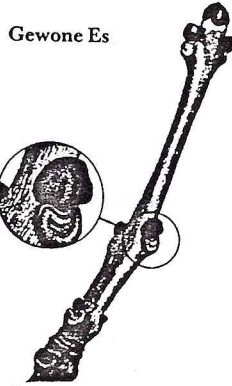
WITTE HONINGKLAVER

Culemborg, januari 1985

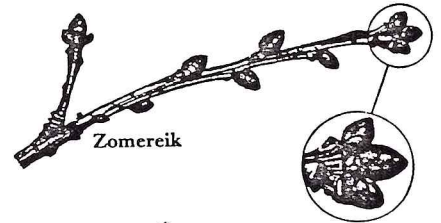
Theo de Jong.

Gewone Es

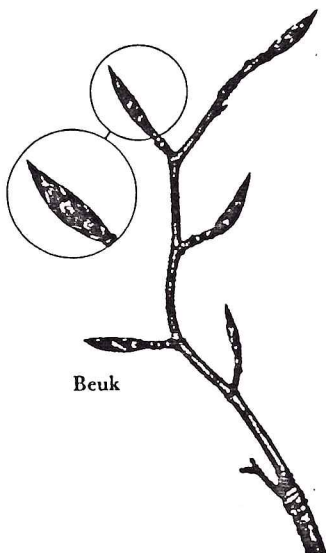
Gewone Es

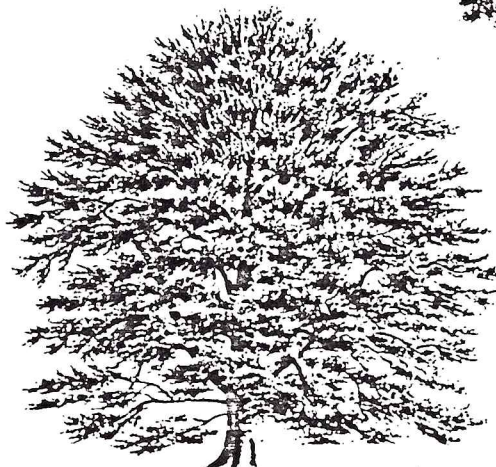
Zomereik

Zomereik

Beuk

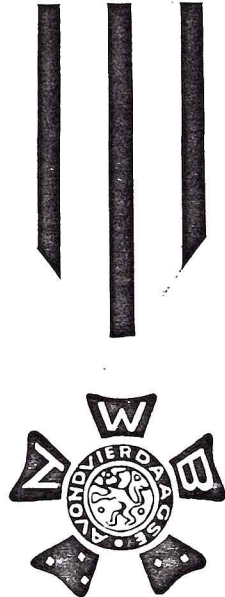
Beuk

Avondvierdaagse

Ook dit jaar willen we weer met de avondvierdaagse meelopen als Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

Vorig jaar was het met een groep van 15 personen zeer gezellig.

Wanneer we als groep mee willen lopen zijn er minimaal 10 personen nodig om de 5e groepsprijs binnen te halen, dus stimuleer elkaar voor deze happening.

**De 42e
N.W.B.
Avondvierdaagse
wordt gehouden
in de week
van 10 t/m 14 juni 1985**

Zeker in het jubileumjaar moeten we als vereniging aanwezig zijn. De avondvierdaagse vindt plaats van maandag 10 juni tot en met donderdag 13 juni.

Indien mogelijk schrijven we zowel in voor de 10 km. als de 15 km.

13 jaar en ouder lopen 4 maal 15 km.

12 jaar en jonger lopen 4 maal 10 km.

De kosten zijn f 5,50 per persoon, De N.V.W.C. zorgt voor verfrissing onderweg.

Ie kunt je opgeven d.m.v. onderstaand strookje in te leveren tesamen met het inschrijfgeld bij: Paul van de Sluis, Weidsteeg 87, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 0 8 7.

Je doet toch ook mee namens de N.V.W.C.?

Antwoordstrook:

Ja, ik neem deel aan de 42e avondvierdaagse

Naam :

Adres :

Woonplaats :

Leeftijd : (geboortjaar:)

Loop voor de maal mee.

Handtekening:

Aanwezig: Paul, Harry, Kars, Peter, Marcel v.d. T., Marcel v. D., Joost, Paul, Gerard, Henk.

Afwezig: Frans, Breun, Arie, Han, Leo (allen met kennisgeving)

Ingekomen stukken

- blad Natuur en Milieu
- Greenpeace
- Vogelwacht Utrecht
- Lutra (zoogdieren)
- P.G.E.M. brief "voorschot elektra nieuw clubhuis"
- Gemeente Culemborg - vergunning modelvliegclub
- Vogelbescherming - brief en brochure weidevogelbescherming welke aan agrarisch Nederland is toegezonden.
- Mondiaal Alternatief - enquête EEG-vogelrichtlijn
- Uitnodiging Milieuwerkgroep Geldermalsen betreffende uiterwaardenweek
- Staatsbosbeheer - Sjoerd Braaksma - dankzegging medewerking kerkuileninventarisatie
- Brief betreffende ooievaarsnest te Voorst

Jubileumjaar

De feestavond van 16 maart wordt algemeen als positief ervaren.

25 Mei a.s. zal de fietspuzzeltocht worden gehouden welke gelijk gekoppeld zal worden aan de uiterwaardenweek en de tentoonstelling in de plaatselijke bibliotheek. Marcel van der Tol zal foto's van de jubileumdag verzorgen welke binnenkort bijbesteld kunnen worden.

Verder zullen er nog een aantal activiteiten komen in het najaar zoals mogelijke medewerking aan de braderie en een tentoonstelling.

Kamp

De voorbereidingen voor het jubileumkamp zijn in volle gang. Kars zorgt begin april voor een konvo aan de leden.

Jeugdactiviteiten

Er worden weer een aantal specifieke activiteiten georganiseerd. Van Vogelbescherming zijn een aantal posters en werkmappen ontvangen. Bekeken zal worden of deze voor jeugdactiviteiten kunnen worden aangewend.

Rommelmarkt

Uitnodiging ontvangen om bij Culemborg '67 acte de présance te geven 15 juni a.s. Kosten zijn f 37,50. I.v.m. het jubileumjaar lijkt deelname een goede zaak.

Kosten kunnen o.a. gedekt worden uit verkoop van b.v. materiaal van Vogelbescherming. Gerard en Harry regelen e.e.a.

Clubhuis

De bouw verloopt zeer spoedig. Bouwkommissie dient plannen te gaan opstellen voor afwerking, inrichting en beheer.

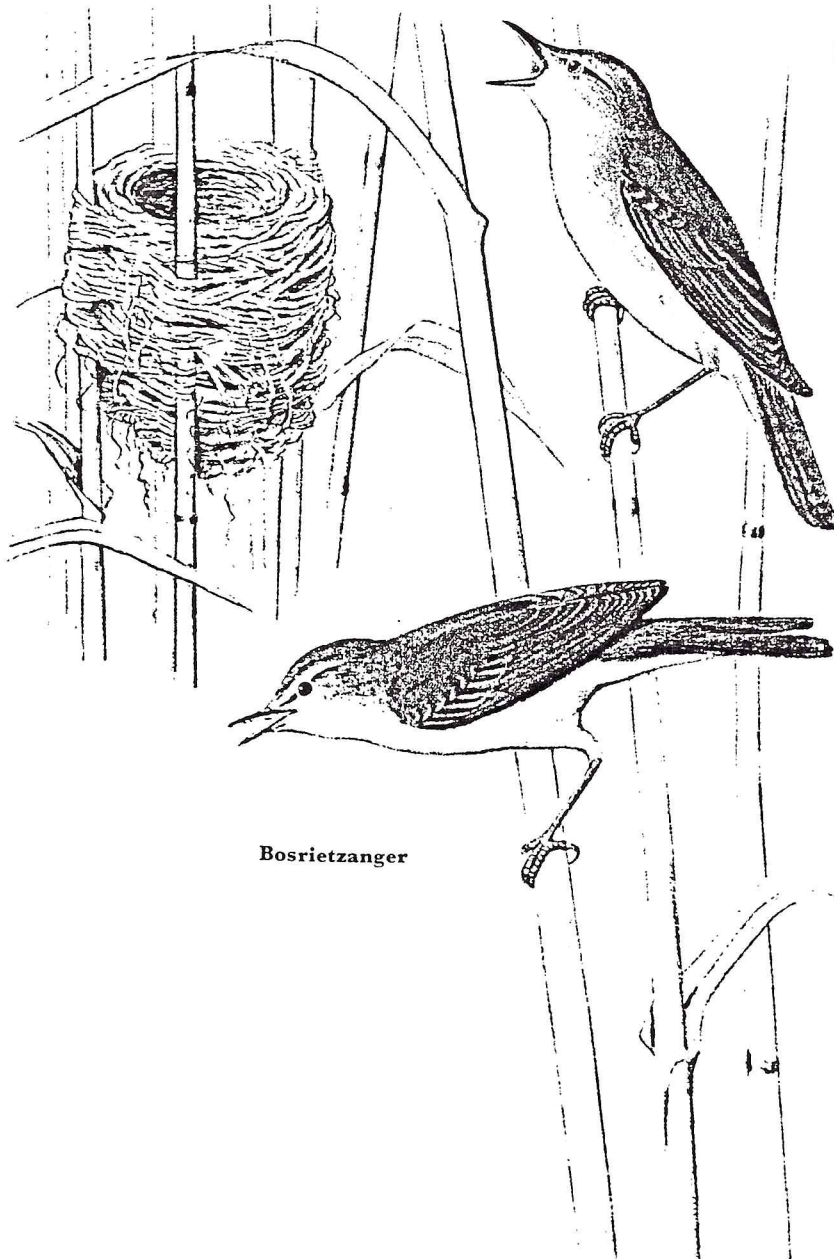
Berichtgeving via Hak-al volgt.

Rondvraag

- Nestkasten zijn schoongemaakt
- Paddenaktie verloopt voorspoedig, nieuw materiaal is geplaatst; door koude nog geen amfibieën waargenomen
- Kursus verloopt zeer goed

21.30 uur einde vergadering, daar iedereen nog enigszins vermoeid is van de jubileumdag en graag de film over de havik wil zien.

Volgende maandelijkse vergadering: maandag 15 april a.s.

Harry.

Kleine karekiet

Bosrietzanger

Exskursie-programma

INDIEN NIET VERMELD, DAN VERTREKKEN ALLE ESKKURSIES VANAF 'T NONNETJE

zaterdag 27 april 1985

Reeëntelling zoogdierenwerkgroep. 06.15 uur bruggetje bij witte boerderij hoek Zeedijk / Rijksstraatweg.

zaterdag 4 mei 1985

Fietstocht langs de bermen voor de plantengroei (plantenwerkgroep) o.l.v. Wim Rubers. 13.30 uur bruggetje witte boerderij hoek Zeedijk / Rijksstraatweg.

donderdag 9 mei 1985

5e kursusavond natuurkursus. Thema: duinen. 20.00 uur Nonnetje.

vrijdag 10 mei 1985

Open Hof, 19.30 uur lezing met dia's over Meyendel door Harry Wanders (Haagse Vogelwacht). Konvo volgt.

zaterdag 11 mei 1985

Busekskursie naar Meyendel. Vertrek 07.30 uur vanaf 't Jach. Kosten f 15,-- p.p.

woensdag 15 mei t/m zondag 19 mei 1985

Jubileum-hemelvaartskamp in N.W.-Frankrijk, Cap Gris Nez. Konvo reeds in uw bezit.

maandag 20 mei 1985

maandelijkse algemene vergadering in 't Nonnetje; aanvang 20.00 uur.

woensdag 22 mei 1985

Uiterste inleverdatum kopy Hak-al juni 1985.

donderdag 23 mei 1985

Plantenekskursie in de Regulieren, toegespitst op bomen en struiken. Verzamelen om 19.00 uur bij het bruggetje Zeedijk, toegang Regulieren, ongeveer 200 meter vanaf de spoorwegovergang. De ekskursie staat o.l.v. Paul van Veen.

zaterdag 25 mei 1985

Fietspuzzeltocht in het kader van het jubileumjaar en de uiterwaardenweek. Berichtgeving via konvo en pers volgt tijdig.

donderdag 30 mei 1985

6e kursusavond natuurkursus. Aanvang: 20.00 uur in 't Nonnetje. Thema's: Het moeras en determinatie van planten, toegespitst op een vochtig milieu.

zaterdag 1 juni 1985

- a) Reeëntelling, alleen zoogdierenwerkgroep. Vertrek: 04.00 uur!!! bij witte boerderij Regulieren hoek Zeedijk / Rijksstraatweg.
- b) Plantenekskursie op het terrein van O.V.B. en grienden langs Daam van Dijkweg en de Pavijen, o.l.v. Wim Kievit (plantenwerkgroep).
Vertrek: 09.30 uur vanaf 't Nonnetje of 10.00 uur ingang O.V.B. (Busterweg).

maandag 10 juni t/m donderdag 13 juni 1985

Avondvierdaagse Culemborg. De N.V.W.C. loopt ook mee. Opgave en inlichtingen bij Paul van de Sluis, Weidsteeg 87, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 3 0 8 7, of via opgavestrook elders in deze Hak-al.

zaterdag 15 juni 1985

Deelname "rommelmarkt" Culemborg '67.

donderdag 20 juni 1985

7e kursusavond natuurkursus. Aanvang: 20.00 uur in 't Nonnetje. Thema: levensgemeenschappen van vlinders.

zaterdag 22 juni 1985

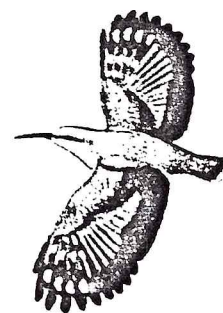
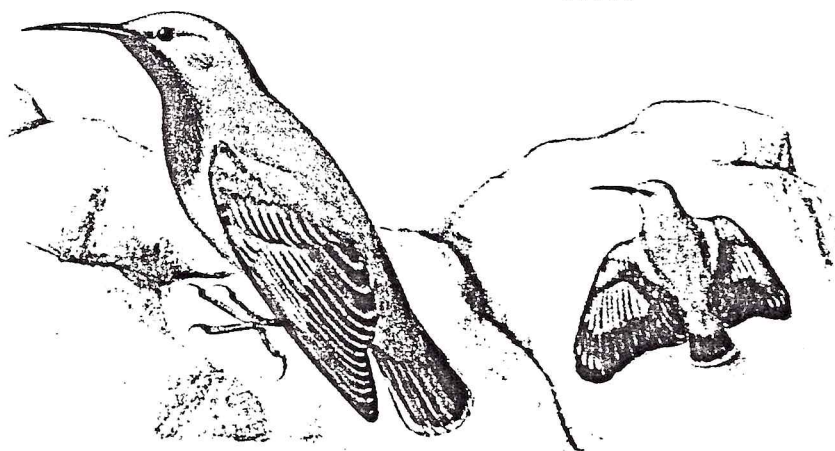
Ekskursie natuurkursus, waarbij ook niet-deelnemers(sters) welkom zijn. Ekskursie naar de Regulieren, aanvang: 08.30 uur bij het bruggetje van Veenhof aan de Zeedijk of 08.00 uur vertrek vanaf 't Nonnetje. Deze ekskursie is ca. 11.00 uur afgelopen. Vlinders en planten staan centraal.

maandag 17 juni 1985

Maandelijks algemene vergadering in 't Nonnetje; aanvang 20.00 uur.

woensdag 26 juni 1985

Ekskursie in het kader van de plantenkursus. Sloopjes Regulieren, o.l.v. Leo van der Kooij. Benodigdheden: hark(je), schepnet, laarzen.
Vertrek: 19.00 uur bij hoek Straatweg / Zwarte kade.

Rotskruiper
Tichodroma muraria

K O N T A K T - A D R E S S E N

Vogelbeschermingskonsulent:

Marcel van der Tol, Lindeboom 21, Culemborg, tel.: 0 3 4 5 0 - 1 8 1 0 2

Asielhouders:

Dhr. A.J. van Frankenhuyzen, Kortenhoeveneweg 159, 4128 LD Lexmond, tel.: 0 3 4 7 4
1 6 7 7

Dhr. A.P. van Bijsterveld, Heermoeshof 4, Houten, tel.: 0 3 4 0 3 - 1 7 6 2

(alleen roofvogels en uilen)

Diverse Natuurorganisaties:

Milieu alarmnummer luchtverontreiniging 0 8 5 - 4 5 2 2 2 0

Veldpolitie: Den Hartog 0 3 4 3 7 - 5 5 8 (Werkhoven)

Vrielink 0 3 4 3 6 - 1 6 7 5 (Cothen)

Meldkamer 0 3 4 0 4 - 2 4 8 2 4 (Zeist)

Gemeentepolitie Culemborg: Dhr. Helmond, Boerestraat 35, Culemborg, tel.: 1 5 7 4 4

Vereniging Milieudefensie, Tweede Weteringplantsoen 9, 1017 ZD Amsterdam.

Gelderse Milieudefensie, Jansbuitensingel 3, 6811 AA Arnhem, tel.: 0 8 5 -

5 1 5 0 6 9

Milieuwerkgroep "Noordwest-Betuwe", T. van Beek, Hinkerstraat 36, Cothen,

tel.: 0 3 4 3 6 - 1 6 8 7

Milieuwerkgroep Gelderland, H. ten Berghe, Rutger Jacobsstraat 27, 4196 AE Tricht,

tel.: 0 3 4 5 5 - 3 9 7 4

Milieuwerkgroep Houten, Kon. Julianastraat 13, 3991 DJ Houten.

Staatsbosbeheer regio Betuwe, Vlesstraat 19 A, Tiel, tel.: 0 3 4 4 0 - 1 9 8 7 8

Stichting Het Geldersch Landschap, Zypendaalseweg 44, 6814 CL Arnhem,

tel.: 0 8 5 - 4 2 0 9 4 4

Vereniging tot Bescherming van Vogels, Driebergseweg 16 B, 3705 JB Zeist,

tel.: 0 3 4 0 4 - 2 5 4 0 6

Instituut voor Natuurbeschermingseducatie, Plantage Middenlaan 41, 1018 DC Amsterdam

Stichting Natuur en Milieu, Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht, tel.: 0 3 0 -

3 3 1 3 2 8

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland,

tel.: 0 3 5 - 6 2 0 0 4

Wereld Natuur Fonds Nederland, Postbus 7, 3700 AA Zeist, tel.: 0 3 4 0 4 -

2 2 1 6 4

Greenpeace Nederland, Postbus 11026, 1001 GA Amsterdam

Damrak 83-II, 1012 LN Amsterdam, tel.: 0 2 0 - 2 3 6 5 4 5

2 3 1 8 4 3

